

**UCHWAŁA NR XXXI/235/2017
RADY MIEJSKIEJ W ŁOBZIE**

z dnia 30 maja 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2017 – 2021”.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 oraz art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, 1579 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 730 i 935) i art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.¹⁾) Rada Miejska w Łobzie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2017 – 2021” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Łobza.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Bogdan Górecki

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 397, 774 i 1505, z 2016 r. poz. 1330, 1887 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 60.

Załącznik do uchwały Nr XXXI/235/2017

Rady Miejskiej w Łobzie

z dnia 30 maja 2017 r.

GMINA ŁOBEZ

WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ŁOBEZ

na lata 2017 - 2021

Szczecin 2017

**GMINA
ŁOBEZ**

WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE

**GMINNY PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI**

na lata 2017 – 2021

Szczecin 2017

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Podstawa prawna i cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Łobez
4. Gmina Łobez – zasadnicze elementy krajobrazu kulturowego
5. Ochrona krajobrazu i dziedzictwa kulturowego Gminy Łobez ustanowienia prawne
6. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w świetle działań Gminy Łobez
7. Ocena stanu zachowania i funkcjonowania dziedzictwa kulturowego Gminy Łobez
8. Cele i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łobez
9. Instrumentarium realizacji Programu Opieki nad Zabytkami
10. Kryteria oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami
11. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Załączniki

WSTĘP

Podstawowym zadaniem gminnych programów opieki nad zabytkami jest określenie kierunków działań i zadań służących poprawie kondycji dziedzictwa kulturowego - zarówno stanu zachowania zabytków, jak i udziału zabytków w kształtowaniu rozwoju i wizerunku gminy.

Programy opieki nad zabytkami służyć mogą rozwojowi gminy poprzez określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystanie zabytków dla potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Głównym celem sformułowania dokumentu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego Gminy Łobez poprzez określenie podstawowych uwarunkowań oraz rozwiązań, które temu służą.

Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Łobez na lata 2017 – 2021 opracowano w oparciu o odpowiednie przepisy, akty prawa miejscowego przyjęte przez Radę Miejską w Łobzie; krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty typu strategicznego, materiały i dokumentacje z zasobu Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie oraz wiedzę i doświadczenie autora.

Na wstępie opracowania przedstawiono informację dotyczącą aktów prawa polskiego oraz europejskiego ustanawiających i regulujących zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.

Gminna polityka w zakresie opieki nad zabytkami powinna być spójna ze strategiami rozwoju województwa i powiatu. Z tego względu omówiono (w zarysie) strategiczne dokumenty wojewódzkie, powiatowe i gminne, zwracając uwagę na założenia programowe dotyczące ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego rewitalizacji i rewaloryzacji, służące procesom rozwojowym. Szczególnie istotnym dokumentem w tym zakresie jest Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2017 dla Województwa Zachodniopomorskiego¹.

Główne materiały wykorzystane w tworzeniu programu:

1. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020 dla Województwa Zachodniopomorskiego, opr. Biuro Dokumentacji Zabytków 2017 r.
2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, RBGZ WZ, 2010 r.
3. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020,
4. Aktualizacja „Studium zasobów i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego województwa zachodniopomorskiego” do zmiany

¹ Uchwała Nr XXIII/ 310/13 z dnia 26 marca 2013 r. Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego.

planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego. Dziedzictwo i krajobraz kulturowy. Projekt ochrony. BDZ, 2009 r.

5. Wytyczne i zasady zagospodarowania w obszarach kulturowo-krajobrazowych (wyodrębnionych w „Studium zasobów i stanu zachowania wartości kulturowych...”), BDZ 2010.
6. Zasób archiwalny Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie – dokumentacje konserwatorskie, karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa (kościóły, zespoły folwarczne, rezydencje, cmentarze etc.).
7. Opracowania studialne – strona www. UG Łobez.
8. Bieżąca konsultacja z UG Łobez.

1. PODSTAWA PRAWNA I CELE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Przygotowanie i realizacja programu opieki nad zabytkami, będącego istotnym instrumentem opieki nad zabytkami i ochrony zabytków, należy do ustawowych obowiązków samorządu gminnego, nałożonych ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 84 - 87, Dz. U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.), w której określono tryb sporządzenia oraz cele gminnego programu opieki nad zabytkami.

- Gminny program sporządza Wójt / Burmistrz Gminy
- Gminny program opieki nad zabytkami sporządza się na okres 4 lat.
- Programy gminne przyjmowane są uchwałą Rady Gminy / Rady Miasta.
- Przed uchwaleniem Program przedstawia się Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków do zaopiniowania.
- Wójt/Burmistrz obowiązany jest do sporządzania, co 2 lata sprawozdania z realizacji Programu².
- Uchwalony program podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

• **Cele gminnego programu opieki nad zabytkami** zdefiniowano w art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w której stwierdza się, że programy opieki mają na celu w szczególności:

- **włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;**
- **uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;**
- **zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania;**
- **wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;**
- **podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;**
- **wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;**
- **określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków;**
- **podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.**

Podsumowując - podstawowym celem sporządzania i realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami jest utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie władania samorządu, poprzez różnorodne działania służące utrzymaniu i poprawie stanu materialnej substancji zabytków, ich zagospodarowaniu w sposób odpowiadający wartościom zabytkowym oraz działania zmierzające do podniesienia wiedzy o zabytkach i świadomości potrzeby utrzymania dziedzictwa kulturowego.

² Np. w formie uchwały podejmowanej przez Radę Miasta/Radę Gminy, tak jak ma to miejsce w przypadku Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami, gdzie sprawozdanie dotyczyło czterech cykli dwuletnich uchwalanych przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek Państwa i każdego obywatela (*art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP*).

Podstawowym aktem prawa regulującym ochronę i opiekę nad zabytkami jest **ustawa z 23 lipca 2003 r. - o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zwana dalej „ustawa 2003”** (Dz.U.2014 poz. 1446 ze zm.)³ wraz z aktami wykonawczymi, w której określono przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Przedmiotem ochrony i opieki jest z a b y t e k, którego definicja według art. 3 „ustawy 2003” brzmi:

- **zabytek** - *nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły*, będące dziełem człowieka lub związana z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- **zabytek nieruchomy** - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, posiadających cechy j.w.;
- **zabytek ruchomy** - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, posiadających cechy j.w.;
- **zabytek archeologiczny** - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- **historyczny zespół budowlany** - powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- **krajobraz kulturowy** - przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- **otoczenie zabytku** - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

³ Dz.U. 2014 Poz. 1446, Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 września 2014 r. dla ustawy Dz.U. 2003 Nr 162 poz. 1568 w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Przedmiot ochrony doprecyzowany został w art. 6, ust. 1 „ustawy 2003”, który wskazuje że opiece i ochronie podlegają bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome będące w szczególności:
 - krajobrazami kulturowymi,
 - układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - dziełami architektury i budownictwa,
 - dziełami budownictwa obronnego,
 - obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - cmentarzami,
 - parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki ruchome będące w szczególności:
 - dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotekach (Dz.U. z 2012 r. poz. 642 i 908 oraz z 2013 r. poz. 829),
 - instrumentami muzycznymi,
 - wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - cmentarzyskami,
 - kurhanami,
 - relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także zabytki niematerialne – nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formami ochrony zabytków są (art. 7 ustawy)⁴:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 3) uznanie za pomnik historii;
- 4) utworzenie parku kulturowego;
- 5) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego⁵.

Wpis do rejestru zabytków należy do kompetencji wojewódzkich konserwatorów zabytków (decyzje o wpisie podejmowana są z urzędu lub na wniosek posiadacza zabytku położonego na terenie województwa).

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Pomnik historii ustanawia Prezydent RP, na wniosek ministra właściwego ds. kultury, w drodze rozporządzenia. Pomnikiem historii można uznać zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury – określa to art. 15 ustawy ust.1, ust.2 precyzuje, iż wniosek może zostać złożony po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Zgodnie z ust. 4 istnieje możliwość przedstawienia Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosku o wpis pomnika historii na „Listę dziedzictwa światowego” w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego, przyjętej w Paryżu w dniu 16 listopada 1972 r.

Utworzenie **parku kulturowego** oraz sporządzanie **miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego** z odpowiednimi zapisami dotyczącym ochrony dziedzictwa kulturowego (obowiązek wynikający też z ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, z późn. zm.) leży w kompetencjach samorządu gminy.

Ochrona zabytków realizowana jest przez organy administracji publicznej, co określa art. 4 ustawy. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

⁴ Ustawa z dn. 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków. Niniejszą ustawą zmienia się następujące ustawy: ustawę z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – prawo budowlane, ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

⁵ Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (...)

- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie działań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza wg art. 5 polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Według art. 18 ust. 1. ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy:

- sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw;
- planowaniu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- analizie i studium z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy;
- decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Według ust.2. w dokumentach strategicznych i planistycznych województwa, powiatu, gminy:

- uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków;
- zapewnia się ochronę zabytków przy realizacji inwestycji;
- ustala się rozwiązania mające na celu przywracanie zabytków do jak najlepszego stanu;
- ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Szczegółowe zasady ochrony poszczególnych zabytków i obszarów zapisywane są, zgodnie z art. 19.1. i 1a w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (m.p.z.p.), a także w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy.

Zgodnie z **art. 21** ewidencja zabytków jest podstawą sporządzania programów opieki przez gminy, powiaty, województwa. Opracowanie wszelkiego rodzaju koncepcji, wytycznych, projektów rewaloryzacji czy też planów adaptacji i przekształceń obiektów zabytkowych, a także studiów zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego opiera się na wiedzy o zasobie zabytkowym, stąd działania te powinny poprzedzać działania ewidencyjne. Zgodnie z art. 22 ust. 4 wójt (**burmistrz**, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków, zaś zgodnie z ust. 2 wojewódzką ewidencję zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków.

Gminna ewidencja zabytków (GEZ) nie jest ustawową formą ochrony zabytków, ale faktycznie funkcjonuje jako taka poprzez inne przepisy:

- art. 7 pkt 4 „ustawy oOZiOnZ” łącznie z przepisami ustawy Prawo budowlane (art. 36 ust. 3) i ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- obowiązek uwzględniania GEZ w programach opieki wojewódzkich, powiatowych i gminnych, które z kolei uwzględnia się przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego (art. 21);
- obowiązek uwzględniania GEZ w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 19.1);
- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Podział kompetencji i organizacja organów ochrony zabytków określone są w art. 89-101 ustawy.

Ustawowo organami ochrony zabytków są:

- a. minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje Generalny Konserwator Zabytków.

Do kompetencji GKZ należy m.in. opracowywanie krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacja kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami, sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków, prowadzenie krajowej ewidencji zabytków, promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków. Przy ministrze ds. kultury działa Rada Ochrony Zabytków, jako organ opiniotawczo-doradczy. Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa Główna Komisja Konserwatorska, jako organ opiniotawczy.

- b. wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Do zadań wojewódzkiego konserwatora zabytków należy m.in.: realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie; wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych; sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych; organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; opracowywanie wojewódzkich planów ochrony na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych; upowszechnianie wiedzy o zabytkach; współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków. Przy WKZ działa Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków, jako organ opiniodawczy.

USTAWA z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami należy do zadań własnych gminy. Art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy określa zadania własne gminy: „*zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy*”. W szczególności zadania własne obejmują m.in. zagadnienia:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych; wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz;
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- targowisk i hal targowych;
- zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy.

Nie bez powodu wymieniono wyżej zadania gminy. Kolejne z nich mogą być związane bezpośrednio lub pośrednio z dziedzictwem kulturowym. W gminnych planach bowiem nie sposób pominąć zabytków w sprawach dotyczących budownictwa mieszkaniowego (np. pierzeje z kamienicami o wartościach

zabytkowych), przy rozwiązywaniu problemów dotyczących utrzymania dróg i mostów oraz organizacji ruchu czy też zieleni gminnej i zadrzewień (obsadzenia traktów, zieleni cmentarzy, parków) lub promocji gminy.

INNE uregulowania prawne dotyczące zabytków znajdują się także w następujących ustawach :

- ✓ ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2016 poz. 778 z późn. zm.) z aktami wykonawczymi;
- ✓ ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z p. zm.);
- ✓ ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r., poz. 672, 831, 903, 1250, 1427, 1933) z aktami wykonawczymi, z której wynika obowiązek wykonania opracowania ekofizjograficznego do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 72 ust. 4 i 5) z uwzględnieniem walorów zabytkowych;
- ✓ ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2016 r., poz. 2134, 2249, 2260, z 2017 r. poz. 60, 132), uwzględnia się w niej ochronę krajobrazów (zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu), a wśród walorów chronionych wymienia się wartości kulturowe. Jedną z form ochrony wg tej ustawy są parki krajobrazowe – obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, ale także walory historyczne i kulturowe;
- ✓ ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 2147);
- ✓ ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz.U. z 2012 r., poz. 406, 2014 poz. 423, 2015 r., poz. 337, 2016 r., poz. 1020);
- ✓ ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2014 r., poz. 1118, 1138, 1146, 2015 r., poz. 1255, 1333, 1339);
- ✓ ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227) . Na mocy w/w ustawy ochrona „obszarów o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne, zabytków i krajobrazu kulturowego, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków” otrzymuje dodatkowe umocowanie prawne.
- ✓ ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, *tzw. ustawa krajobrazowa* (Dz.U. 2015, poz. 774). Nowa ustawa nakłada na władze samorządowe nowe obowiązki w m. in w zakresie krajobrazu kulturowego i sporządzenia np. audytu krajobrazowego.

3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY ŁOBEZ

3.1. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W USTALENIACH MIĘDZYNARODOWYCH

Najistotniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte przez Polskę to:

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu**

(Dz.U. z 1976 r. nr 32, poz. 190, załącznik)

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia „skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki”; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.

- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) – 16 stycznia 1992 r. - La Valetta**

(Dz.U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564)

Konwencja dotycząca dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenie ewidencji archeologicznego dziedzictwa, łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania, zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz państwowych, regionalnych i gminnych.

- **Europejska konwencja krajobrazowa – 22 października 2000 r. – Florencja**

(Dz.U. z 2006 r., Nr 14, poz. 98)

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia i wdrożenia polityki w zakresie krajobrazu (który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego) ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu. W konwencji tej zwrócono uwagę na współpracę transgraniczną (na szczeblu regionalnym i lokalnym) służącą przygotowaniu i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu (krajobrazy transgraniczne). Ustanowiono Nagrodę Krajobrazową Rady Europy - wyróżnienie przyznawane organom lokalnym i regionalnym, które wykażą się skutecznymi i znaczącymi osiągnięciami w dziedzinie ochrony, gospodarki lub planowania krajobrazu.

- **Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r.** (Dz.U. z 2007 r., Nr 215, poz. 1585).

Celami konwencji są m.in.: ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków dla kultur, by mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści; promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów. Za zasady uznano: komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju - z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne jak jego aspekty ekonomiczne. Ochrona, promowanie i zachowanie różnorodności kulturowej są podstawowym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

- **Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy** przyjęta 3 października 1985 r. w Granadzie, weszła w życie 1 grudnia 1987 r. Przez Polskę została podpisana 18 marca 2010 r.

Zasadniczym celem dokumentu jest ochrona europejskiego dziedzictwa architektonicznego. Konwencja definiuje pojęcie dziedzictwa architektonicznego i zwraca uwagę na potrzebę jego ochrony nie tylko na szczeblu krajowym, ale i europejskim. Dokument postuluje konieczność identyfikacji zasobów mających podlegać ochronie oraz tworzenia i wdrażania systemu ich ochrony. Sygnatariusze zobowiązują się do prowadzenia działań systemowych w celu zapewnienia ochrony i opieki nad dziedzictwem architektonicznym oraz przyjęcia zintegrowanej polityki konserwacji zabytków. Konwencja zakłada współdziałanie społeczeństwa w procesie ochrony zabytków, podkreśla rolę promocji dziedzictwa i rozwijania świadomości społecznej w zakresie ochrony zabytków. Zobowiązuje również strony do wymiany informacji na temat polityki konserwacji zabytków.

- **Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy - INSPIRE** (*Infrastructure for Spatial Information In Europe*)

W ustawie o infrastrukturze informacji przestrzennej z dnia 4 marca 2010 r., która weszła w życie 7 czerwca 2010 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego został zdefiniowany (art. 3, pkt. 7c) jako organ wiodący i współodpowiedzialny, wraz z Ministrem Środowiska, w zakresie tematu danych przestrzennych w części dotyczącej zabytków nieruchomości w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa stanowi przeniesienie na grunt legislacyjny Polski zapisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy - INSPIRE.

Założeniem dyrektywy jest opracowanie baz danych GIS oraz udostępnienie tych danych za pomocą usług sieciowych (serwisów internetowych) w celu upowszechnienia, oraz darmowego dostępu, danych stanowiących rejestr publiczny (wraz ze zdefiniowaniem ograniczeń dostępu do tych danych, jeśli wymaga tego interes Państwa). Założenia dyrektywy określają sposób, w jaki dane te będą

organizowane - ze szczególnym naciskiem na brak powielania kompetencji poszczególnych jednostek administracji publicznej w zakresie pozyskiwania tych danych, a w efekcie optymalizacji wydatków ponoszonych przez podatnika na tworzenie zbiorów cyfrowych odzwierciedlających stan rejestrów publicznych.

- **Znak Europejskiego Dziedzictwa**

(decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady Europy nr 1194/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. ustanawiająca działania Unii Europejskiej na rzecz ZDE)

Unia Europejska (UE) ustanawia Znak Dziedzictwa Europejskiego przyznawany znajdującym się na terytorium Unii obiektom odgrywającym istotną rolę w historii, kulturze oraz w budowaniu Unii. Jego zadaniem jest zwrócenie uwagi na **wspólne dziedzictwo kulturowe** w celu wzmocnienia poczucia przynależności do Unii wśród obywateli oraz wzmocnienia dialogu między kulturami. Ponadto, w szczególności przez turystykę kulturalną, dziedzictwo odgrywa ważną rolę w rozwoju gospodarczym regionów europejskich, które skorzystałyby z nadania mu odpowiedniej rangi.

Nacisk został położony na **europejską wartość symboliczną** obiektów i ich **wymiar pedagogiczny**; odróżnia znak dziedzictwa europejskiego od inicjatyw w zakresie dziedzictwa realizowanych przez UNESCO i Radę Europy.

Kryteria przyznawania

Do przyznania znaku kwalifikują się zabytki, miejsca naturalne, obiekty podwodne, archeologiczne, przemysłowe lub miejskie, krajobrazy kulturowe, miejsca pamięci, dobra i obiekty kultury i dziedzictwo niematerialne związane z danym miejscem, w tym dziedzictwo współczesne.

Wspólne wnioski mogą być składane dla **obiektów międzynarodowych** usytuowanych w kilku państwach członkowskich, które łączy jeden konkretny temat, jak również dla **krajowych obiektów tematycznych** obejmujących kilka obiektów usytuowanych w tym samym państwie członkowskim, które łączy taki sam temat.

Obiekty kandydujące do znaku muszą wykazać, że spełniają co najmniej jedno z następujących kryteriów:

- **charakter ponadnarodowy lub paneuropejski**, przy czym muszą też pokazać, w jaki sposób ich wpływ i atrakcyjność wykraczają poza granice kraju,
- ważne miejsce i rola w **historii integracji europejskiej** oraz związek z wydarzeniami, osobami i ruchami kluczowymi dla Europy,
- ważne miejsce i rola w **rozwijaniu i promowaniu wspólnych wartości**, na których opiera się UE.

Ponadto kandydaci muszą **przedstawić projekt**, w którym zobowiązują się do podnoszenia świadomości obywateli w zakresie europejskiego wymiaru obiektu oraz do organizowania działalności edukacyjnej, promowania wielojęzyczności, uczestniczenia w działalności sieci obiektów, którym przyznano znak i promowania obiektu w skali europejskiej.

Należy również przedstawić **plan prac** i wykazać, w jaki sposób kandydaci będą spełniać pewne określone warunki, takich jak zarządzanie obiektem w racjonalny

sposób, zapewnienie jego ochrony oraz udostępnienie go jak największej liczbie osób.

Procedura selekcji

Wstępny wybór obiektów jest dokonywany przez państwa członkowskie⁶, które mogą wybrać co dwa lata jeden do dwóch obiektów. Lista ta jest następnie przekazywana **Europejskiemu panelowi niezależnych ekspertów**, który wybiera maksymalnie jeden obiekt na kraj. Na podstawie zaleceń panelu ekspertów Komisja wyznacza obiekty, którym zostaje przyznany znak.

Obiekty będą **regularnie monitorowane** w celu sprawdzenia, czy nadal spełniają powyższe kryteria i czy przestrzegają swoich projektów i planów prac. W przeciwnym przypadku panel ekspertów proponuje dostosowania we współpracy z danym państwem członkowskim. W przypadku niezastosowania odpowiednich środków **Komisja może odebrać znak**.

Kontekst

Będący obecnie formalną inicjatywą UE Znak Dziedzictwa Europejskiego został wprowadzony początkowo w 2006 r. jako inicjatywa międzyrządowa, w której wzięło udział osiemnaście państw członkowskich.

3.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

• STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020

(Uchwała Rady Ministrów z 25.09.2012 roku)

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (**SRK**) to główna strategia rozwojowa Polski do 2020 r. Wskazuje najważniejsze zadania państwa, które należy zrealizować w najbliższych latach, by przyspieszyć Strategia proponuje podejście dwukierunkowe, polegające na usuwaniu barier i słabości polskiej gospodarki oraz wykorzystaniu jej mocnych stron. **SRK** wyznacza trzy obszary, na których powinny zostać skoncentrowane fundusze na politykę rozwoju:

- konkurencyjna gospodarka,
- spójność społeczna i terytorialna,
- sprawne i efektywne państwo.

Główne zadania w obszarze „konkurencyjna gospodarka” to polepszenie sytuacji finansów publicznych oraz wypracowanie nowych przewag konkurencyjnych polskiej gospodarki, opartych na wiedzy, kapitale intelektualnym, kapitale społecznym i rezultatach cyfryzacji, rozwój Polski, orientacyjny harmonogram oraz sposób finansowania zaplanowanych działań.

Spójność społeczna i terytorialna to przede wszystkim równomierny rozwój kraju i wyrównywanie szans jego mieszkańców. Do 2020 roku należy tak inwestować środki, aby zwiększyć aktywność i zmniejszyć ubóstwo grup wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem (np. poprzez, promocję aktywności zawodowej seniorów). Trzeba także stale podnosić jakość usług publicznych.

⁶ W Polsce organem odpowiedzialnym za kontakty z Komisją Europejską w zakresie ZDE jest Departament Współpracy z Zagranicą MKiDN;

Samorządy powinny być gospodarzami na swoim terytorium i realnie odpowiadać za jego rozwój. **SRK** w tym obszarze wskazuje także, że konieczne jest przygotowanie i realizacja polityki miejskiej oraz ukierunkowanie wsparcia tak, by żaden z obszarów Polski nie był zagrożony marginalizacją.

- **KRAJOWA POLITYKA MIEJSKA** (Uchwała Rady Ministrów z 20.10.2015 r.)

Dokument Krajowa Polityka Miejska określa planowane działania administracji rządowej dotyczące polityki miejskiej i uwzględnia cele i kierunki określone w średniookresowej strategii rozwoju kraju i krajowej strategii rozwoju regionalnego. **KPM** wskazuje, w jaki sposób poszczególne polityki realizowane przez różne resorty i instytucje rządowe powinny być dopasowywane i kierunkowane do zróżnicowanych potrzeb polskich miast – od największych po najmniejsze. Równocześnie polityki publiczne powinny umożliwiać jak najlepsze wykorzystanie unikalnych potencjałów i przewag konkurencyjnych polskich miast dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju, a przez to – co jest w centrum polityki miejskiej – dla poprawy jakości życia mieszkańców miast.

Cel strategiczny **KPM** to wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców⁷.

Poprawa jakości życia dotyczy także mieszkańców miast zabytkowych, tj. o staromiejskich układach urbanistycznych wpisanych do rejestru zabytków.

Istotną rolę wskazano rewitalizacji zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich. Odnowa i rewitalizacja obszarów najbardziej problemowych powinna stanowić element całościowej polityki miasta.

KPM koncentruje się na najistotniejszych obszarach funkcjonowania miasta, które podzielono na dziesięć wątków tematycznych, wśród których znalazły się m.in.:

- kształtowanie przestrzeni
- rewitalizacja

- **KONTRAKT TERYTORIALNY DLA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIO-POMORSKIEGO** (podpisany 12.11.2014 roku)

Kontrakty Terytorialne to nowe narzędzie polityki rozwoju. Jego zadaniem jest zwiększenie skuteczności tej polityki. W kontraktach rząd i władze poszczególnych województw uzgadniają cele rozwojowe i inwestycje, które są dla obu stron kluczowe. Kontrakty wskazują, jakie działania podejmie rząd, a jakie będą wspierane z poziomu samorządowego (przez województwo, powiat, gminę). Inwestycje zapisane w Kontraktach będą finansowane ze środków unijnych i krajowych.

Kontrakt Terytorialny dla Województwa Zachodniopomorskiego to gwarancja realizacji ważnych dla regionu inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej, kolejowej oraz ochrony zdrowia. Do Pomorza Zachodniego trafi ok. 17,5 miliarda zł oraz środki z Regionalnego Programu Operacyjnego (6,7 mld zł)⁸. W Kontrakcie

⁷ <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/polityka-miejska/>

⁸ <http://www.wzp.pl/biuro-prasowe/aktualnosci/kontrakt-terytorialny-dla-pomorza-zachodniego-podpisany>

terytorialnym znalazły się inwestycje, usprawniające komunikację w regionie i zwiększające dostęp do Pomorza Zachodniego.

- **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 („NSRK”) z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 („NSRK”)**

(przyjęta przez RM w 2005 r.)

Ochrona i rewaloryzacja zabytków została uznana za jeden z podstawowych celów strategicznych, a za cele cząstkowe uznano m.in.:

- kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na funkcje kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych;
- podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

W uzupełnieniu „NSRK” na lata 2004 – 2020 wprowadzono programy wdrożeniowe jako system realizacyjny NSRK, powiązane z finansowaniem działalności kulturalnej ze środkami znajdującymi się w dyspozycji Ministra Kultury w tym m.in. poprzez program „Dziedzictwo kulturowe”. Program realizowany jest w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

1. rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych
2. rozwój kolekcji muzealnych.

Celem „NSRK” jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych, gdzie celami cząstkowymi są:

- a) poprawa stanu zachowania zabytków;
- b) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego);
- c) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
- d) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- e) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- f) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowej i konfliktu zbrojnego.

Główne priorytety i działania „NSRK”:

Priorytet I Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działanie 1.1. *Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków.*

Zostaną zaproponowane zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków oraz procesu oferowania zabytków na rynku.

Działanie 1.2. *Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.*

W ramach działania realizowane będą projekty rewaloryzacji zabytków i ich adaptacji na cele społeczne. Projekty muszą posiadać znaczący wpływ ekonomiczny na rozwój regionalny, w tym zwiększać ilość miejsc pracy.

Działanie 1.3. *Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości przez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.*

Realizacja działania odbywać się będzie poprzez programowanie i wdrażanie kompleksowych programów dotyczących markowych produktów turystyki kulturowej w Polsce w latach 2004-2020.

Priorytet II Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.1. *Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.*

W ramach działania przewiduje się zrealizowanie zadań mających na celu:

- podniesienie wykształcenia kadr,
- podniesienie zainteresowania społeczeństwa problematyką ochrony zabytków,
- powołanie zespołu naukowego ds. badań nad wpływem rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-ekonomiczny regionów, w tym szczególnie turystyki. Ponadto planuje się promowanie zachowania dziedzictwa kulturowego wsi poprzez aktywizację społeczności wiejskich, a także ochronę i popularyzację kultury ludowej.

W dokumentach strategicznych i planistycznych, województwa, powiatu, gminy uwzględnia się:

- **Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami („KPOnZ”)** (przyjęty uchwałą Nr 125 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r.)
Okres realizacji ustalono na lata 2014-2017.

„KPOnZ” realizują państwowe instytucje kultury: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku. Realizację programu i nadzór sprawuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Łączne nakłady na realizację Programu wyniosą 26 668 205 zł w okresie 4 lat; w tym 26 037 205 zł z budżetu państwa, 6000 zł z budżetów jednostek samorządu terytorialnego i 625 000 zł z innych źródeł.

„KPOnZ” zawiera m.in.: informacje o systemie ochrony zabytków w Polsce (inaczej podstawy prawne, organy ochrony zabytków – zadania i kompetencje); odnosi się także do roli samorządów wszystkich szczebli (programy opieki: wojewódzkie, powiatowe i gminne)⁹.

Dziedzictwo kulturowe traktowane jest jako „potencjał rozwoju społecznego”, a „wielkość zasobu zabytków umożliwia budowanie i utrwalanie wspólnej tożsamości”. Podkreślono konieczność ułatwienia dostępu do dziedzictwa kulturowego i znaczenie partycypacji społecznej.

⁹ Tym samym te same ustawowe podstawy prawne mają zastosowanie zarówno w Krajowym Programie Ochrony i Opieki nad zabytkami jak i w znacznej mierze w gminnych.

Krajowy program ma kształtować politykę władz państwowych w sferze władczej – realizacji konstytucyjnych i ustawowych obowiązków ochrony dziedzictwa, a także stymulować wsparcie działań właścicieli i dysponentów obszarów i obiektów zabytkowych w ich działaniach opieki nad dziedzictwem.

Zróżnicowane nasycenie obszaru kraju obszarami i obiektami zabytkowymi wynika z wielowiekowych uwarunkowań historycznych, jest efektem aktywności społecznej w wielu sferach – ekonomicznej, kulturowej, religijnej itp.

Stąd też działania założone do realizacji w projekcie *Krajowego programu* obejmą terytorium całego kraju, z nasileniem zróżnicowanym w zależności od nasycenia regionów obszarami i obiektami zabytkowymi, w pełni przy tym respektując opisane wyżej uwarunkowania historyczne.

Wśród celów szczegółowych zwrócono uwagę na konieczność porządkowania rejestru zabytków nieruchomych (A i C). „Prowadzone obecnie rozpoznanie zasobów rejestru zabytków nieruchomych uzasadnia podjęcie prac porządkujących polegających na skreśleniu z rejestru obiektów fizycznie nieistniejących, a także skreśleniu z rejestru obiektów, które utraciły wartości artystyczne, historyczne lub naukowe leżące u podstaw wcześniejszego wpisu do rejestru.

Zakres zadań przedstawionych w *Krajowym programie* uwzględni następujące odniesienia do innych zintegrowanych dokumentów strategicznych na poziomie krajowym. Są nimi, m.in.:

1. *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*

Założenia przyjęte w *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*. W szczególności kwestie wskazane w celu szczegółowym 1 i celu szczegółowym 4.

a) Cel szczegółowy 1: *Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji*

Kierunki działania:

1.2.3. Rozwój kompetencji kulturowych w uczeniu się innym niż formalne oraz upowszechnienie różnych form uczestnictwa w kulturze;

1.2.4. Rozwijanie kompetencji społecznych liderów i animatorów

b) Cel szczegółowy 4 *Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego*

Kierunki działania:

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu;

4.1.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Zakres odniesienia: *Krajowy program* przede wszystkim wypełnia zadania kierunku 4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.

2. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*

Zadania określone w *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*. *Krajowy program* odwołuje się w szczególności do zadań wskazanych w celu 4 i celu 6 KPZK.

a) Cel 4. *Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski*

Kierunki działania:

4.1. Integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju jako podstawa ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych i krajobrazowych,

4.3. Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami europejskiej konwencji krajobrazowej.

b) Cel 6. *Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.*

Zakres odniesienia: Uwzględnienie zagadnienia ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w procesach rozwoju regionów.

3. Strategia Sprawne Państwo 2020

Zadania wskazane w *Strategii Sprawne Państwo 2020. Krajowy program* odwołuje się w szczególności do zadań wskazanych w celu szczegółowym 2.

a) Cel szczegółowy 2. *Zwiększenie sprawności instytucjonalnej państwa*

Działanie

2.2. *Optymalizacja struktur organizacyjnych administracji rządowej*

Zakres odniesienia: Planowana racjonalizacja struktur terenowych organów administracji rządowej – zapewnienie optymalnych warunków działania wojewódzkich konserwatorów zabytków.

4. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko 2020

Zadania wskazane w *Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko 2020*, w tym przede wszystkim omówione w celu 1 tej strategii.

a) Cel 1. *Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska*

Kierunki interwencji

1.4 Uporządkowanie zarządzania przestrzenią,

1.3 Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej

zadanie 15 część A Reforma systemu planowania przestrzennego w Polsce, pkt 2 określenie zasad zmiany przeznaczenia terenu zapewniających bezpieczeństwo inwestycji przy uwzględnieniu wymogów ochrony środowiska i dóbr kultury, zadanie 16 Wdrożenie mechanizmów monitorowania i utrzymania ładu przestrzennego,

pkt 4 przeprowadzenie inwentaryzacji i waloryzacji krajobrazu w Polsce oraz analiza skuteczności przepisów zapewniających ochronę krajobrazu na poziomie aktów planistycznych.

Zakres odniesienia: Uwzględnienie zagadnienia utrzymania walorów kulturowych i estetycznych oraz ochrony krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych w zakresie działań dotyczących odpowiedniego uporządkowania przestrzennego.

5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego

Zadania określone w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego*, w tym przede wszystkim omówione w celu 1.

a) Cel 1. *Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów*

Kierunek działania:

1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne

1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego.

Zakres odniesienia: Uwzględnienie zagadnienia ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w procesach rozwoju regionów.

6. Strategia Europa 2020

Zadania określone w *Strategii Europa 2020*, w tym przede wszystkim omówione w celach 4 i 5 tej strategii.

a) Cel 4. Edukacja

Kierunek działań: zapewnienie dostępu do wiedzy i informacji wpływających na ogólny poziom kompetencji, w szczególności ludzi młodych.

b) Cel 5. Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Kierunek działań: zagwarantowanie przestrzegania praw podstawowych osób ubogich i wykluczonych społecznie, zapewnienie im godnych warunków oraz umożliwienie im aktywnego udziału w życiu społeczeństwa.

Zakres odniesienia: Uwzględnienie zagadnień związanych z edukacją i walka z wykluczeniem

społecznym w celu szczegółowym 3 *Krajowego programu*.

• Ochrona dziedzictwa niematerialnego

16.08.2011 r. w Polsce weszła w życie Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. (Polska ratyfikowała Konwencję 22.10.2010 r.)

Narodowy Instytut Dziedzictwa (instytucja MKiDN) opracował Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego w odniesieniu do Konwencji UNESCO z 2003 roku. Opracowanie zawiera informacje ogólne, wytyczne dotyczące składania wniosków o wpis oraz procedury wpisywania elementów dziedzictwa niematerialnego, formularz wniosku zgłoszeniowego, załącznik do wniosku, instrukcje składania wniosku (www.zabytek.pl, www.nid.pl).

Obejmowane ochroną na terenie Polski elementy niematerialnego dziedzictwa kulturowego powinny:

- być żywe, odzwierciedlające zarówno tradycyjne, jak i współczesne praktyki, w których wyraża się tożsamość grup kulturowych;
- mieć charakter (...) włączający, nie służący przypisywaniu wyłączności na określone praktyki danej grupie lecz wzmacnianiu spójności społecznej, podtrzymywanej w różnorodnych przejawach niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- ponieważ niematerialne dziedzictwo jest zakorzenione we wspólnotach, oznacza to, iż może zostać uznane za element tożsamości i tradycji określonych wspólnot tylko i wyłącznie przez nie same i za ich zgodą;
- elementy wpisane na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego mogą być następnie wpisane na listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa ludzkości - prowadzoną przez UNESCO.

Dziedzictwo niematerialne to m.in.:

- tradycje i przekazy ustne (np. bajki, przysłowia, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, lamenty pogrzebowe, zawołania pasterskie i handlowe), w tym w języku jako nośniku niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne (np. tradycje wokalne, instrumentalne i taneczne; widowiska religijne, karnawałowe i doroczne);

- praktyki społeczno-kulturowe (np. zwyczaje, rytuały i obrzędy doroczne, sytuacyjne i rodzinne: chrzciny, wesela, pogrzeby; ceremonie lokalne i środowiskowe; zwyczaje odpustowe i pielgrzymki; gry i zabawy; folklor dziecięcy; sposoby świętowania; praktyki służące nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich (...));
- wiedza i praktyka dotycząca przyrody i wszechświata (np. tradycyjne wyobrażenia o wszechświecie; meteorologia ludowa, tradycyjne sposoby gospodarowania, tradycyjne sposoby leczenia; zamawiania: miłosne, medyczne);
- wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest prowadzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wpis dokonywany jest na wniosek: grup, wspólnot oraz organizacji pozarządowych. W uzasadnionych przypadkach, tj. jeżeli dany element dziedzictwa niematerialnego kultywowany jest jedynie przez pojedyncze osoby, również na wniosek jednostek.

3.3. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI W DOKUMENTACH SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

- **Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020, zwana dalej „SRWZ 2020”**
(przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XXVI/303/05 z dnia 19 grudnia 2005 r.)

W „**SRWZ 2020**”, w diagnozie stanu województwa przedstawiono charakterystykę krajobrazu kulturowego ze wskazaniem najcenniejszych zespołów zabytków oraz identyfikację kluczowych problemów, do których zaliczono:

- zły stan zabytków,
- zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego,
- problemy rozwojowe na obszarach założeń staromiejskich,
- brak środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojennej.

Charakteryzując w „**SRWZ 2020**” stan i możliwości rozwoju turystyki stwierdzono duże potencjalne możliwości turystyki, której sprzyjają m.in. zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu. Jednak w analizie SWOT zwrócono uwagę na niski poziom mechanizmów wsparcia rozwoju kultury i dziedzictwa kulturowego, małe wydatki jednostek samorządu terytorialnego na ochronę dziedzictwa kulturowego, słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.

Wśród sześciu zdefiniowanych w SRWZ celów strategicznych problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami została wskazana w:

- ✓ celu nr 1
Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania (w zadaniu – rozwój i promocja produktów turystycznych).
- ✓ celu nr 3
Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu (w zadaniu – Rozwój małych miast, rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich).
- ✓ celu nr 4
Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka rolna (w zadaniu nr 4- Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych).
- ✓ celu nr 6
Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu (w działaniu – Wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnej i Wspieranie działań aktywizujących rynek pracy)¹⁰.

W dokumencie uzupełniającym „SRWZ 2020” p.t. „**Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego**” wysoko oceniono rozwój kulturalny i znaczenie sztuki w kondycji społeczności lokalnej oraz znaczenie dziedzictwa historycznego w budowie tożsamości społecznej. Także w priorytecie dotyczącym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego wspomniano o zachowaniu wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego. Problematyka została rozwinięta w celach operacyjnych:

- ✓ Przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną.
- ✓ Ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego (priorytet 3).
- ✓ Dbłość o utrzymanie historycznego kształtu wartościowych zespołów urbanistycznych i architektonicznych (priorytet 5)¹¹.

Podobnie w celu operacyjnym *Racjonalizacja wykorzystania przestrzeni zagospodarowanej i przekształcanie* jako pierwszy znalazł się priorytet: Rewaloryzacja i rewitalizacja centrów miejskich. W celu operacyjnym *Integracja społeczności regionu* jako priorytet nr 2 zapisano „Badanie i dokumentowanie historii oraz teraźniejszości regionu”¹².

• **REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO (RPO WZ)**¹³

Program Regionalny to jedna z metod realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Wsparcie pochodzące z Programu koncentruje się na trzech podstawowych obszarach: gospodarka, infrastruktura i społeczeństwo.

Celem strategicznym Programu Regionalnego jest poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy

¹⁰ Porównaj *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020*, s. 86.

¹¹ *Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego*, s. 39-41.

¹² Tamże, s. 52.

¹³ Przyjęty 18 grudnia 2014 r. przez ZWZ, uchwałą Nr 224/14.

zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych.

Program składa się z 10 Osi Priorytetowych, na realizację których przeznaczone zostanie 1,6 mld euro. Zdecydowana większość środków ok. 72% całkowitej alokacji przeznaczonej na Program pochodzić będzie z EFRR. 1,15 mld. zostanie przeznaczone na rozwój potencjału społeczno-gospodarczego poprzez wspieranie projektów zakładających wzrost zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości, rozbudowę infrastruktury wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej, poprawę ochrony środowiska.

Pozostałe 28%, czyli ok. 450 mln euro budżetu Programu pochodzące z EFS. ukierunkowanych zostanie na wyrównywanie szans na rynku pracy, wzrost zatrudnienia, inwestycje w kapitał ludzki.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 wskazał nowe osie priorytetowe.

Oś IV. NATURALNE OTOCZENIE CZŁOWIEKA zawiera PRIORYTET INWESTYCYJNY 6c: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, (zwany dalej „PZPWZ 2010”)**

(przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XLV/530/2010 z dnia 29.10.2010 r)

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego jest opracowaniem o charakterze regionalnym, stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań. Dzięki zintegrowanemu systemowi planowania zapewniona jest odpowiednia korelacja planu z koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju oraz ze strategią rozwoju województwa. Plan określa uwarunkowania i kierunki rozwoju województwa w zakresie:

- organizacji struktury przestrzennej, w tym podstawowych elementów sieci osadniczej,
- infrastruktury społecznej i technicznej,
- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- lokalizacji inwestycji publicznych rządowych i samorządu województwa.

Głównym celem świadomej polityki przestrzennej jest właściwe wykorzystanie przestrzeni i jej zasobów oraz istniejącego zainwestowania dla potrzeb rozwojowych zapewniających wzrost poziomu i jakości życia społeczeństwa. Przez właściwe wykorzystanie przestrzeni należy rozumieć:

- ochronę i zachowanie jej niezbywalnych wartości jakimi są bioróżnorodność, walory przyrodnicze, krajobrazowe i dziedzictwo kulturowe,
- wykorzystanie zasobów tej przestrzeni – surowców naturalnych, potencjału naturalnego (wody morskie i lądowe, odnawialne źródła energii, rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna) oraz potencjału wynikającego z istniejącego zagospodarowania (sieć osadnicza, infrastruktura, zabudowa), wykorzystanie naturalnych preferencji przestrzeni osiągniętych w wyniku zainwestowania

lub możliwych łatwo do osiągnięcia w wyniku określonych działań stymulacyjnych,

- harmonizację działań wpływających lub mogących mieć wpływ na przekształcenia przestrzeni (w tym eliminacja konfliktów i zagrożeń).

Ustalenia planu nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadań celu publicznego.

Ustalenia „PZPWZ 2010” nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadania celu publicznego.

W „PZPWZ 2010” wskazano kategorie obszarów kulturowo-krajobrazowych (OKK) z zaleceniem uwzględniania ich w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego¹⁴. Na obszarze woj. zachodniopomorskiego wyodrębniono 30 OKK.

Gmina Łobez (część północno-zachodnia wraz z miastem Łobez) została uwzględniona w Obszarach Kulturowo-Krajobrazowych. OKK 12 „Dolina Regi” dotyczy obszaru rozciągający się w otoczeniu rzeki Regi i jej dopływów od źródeł w okolicach Świdwina do ujścia do Bałtyku w Mrzeżynie.

Jak wyżej wspomniano do kompetencji samorządu gminy należy stanowienie prawnej ochrony poprzez **utworzenie parku kulturowego** (...) ¹⁵. Samorząd może powołać na swoim obszarze Park Kulturowy inny niż zaleca Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

- **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2017-2020, zwany dalej „WPOnZ 2017-2020”**

(przyjęty uchwałą Nr XXII/361/17 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 25 kwietnia 2017 roku¹⁶)

Główne cele programów opieki nad zabytkami określone w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku to:

- włączenie problematyki ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i poprawa stanu ich zachowania
- wyeksponowanie zabytków i walorów krajobrazu kulturowego;
- zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie zwiększania finansowania opieki nad zabytkami;
- dobra współpraca z właścicielami zabytków;
- tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

¹⁴ *Plan zagospodarowania..., dz. cyt., s. 209-210.*

¹⁵ Na terenie woj. zachodniopomorskiego obecnie nie ma żadnego parku kulturowego, stanowiącego formę ochrony wymienioną w ustawie o *ochronie zabytków (...)* z 2003 r.

¹⁶ Dz.U. Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin, 10 maja 2017 r., poz.2184

„WPOnZ 2013-2017” zakłada, że Samorząd Województwa sprawując opiekę nad zabytkami będącymi jego własnością lub przez niego administrowanymi, poprzez swoje działania przyczynia się do ochrony zabytków leżących w granicach województwa zachodniopomorskiego. Posiadając ku temu instrumenty (finansowe i organizacyjne – Wydział Kultury, Nauki i Dziedzictwa Narodowego, Biuro Dokumentacji Zabytków) inicjuje, wspiera i koordynuje działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego województwa, a wobec właścicieli zabytków może pełnić także funkcję wspomagającą, doradczą, opiniodawczą.

Samorząd Województwa może tworzyć warunki w zakresie bieżących możliwości finansowych i organizacyjnych stymulowania i wspierania wybranych działań, uznanych za istotne dla zachowania dziedzictwa kulturowego i tym samym dla realizacji zadań Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa określa politykę zagospodarowania przestrzennego województwa (m.in. poprzez Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego) i strategię rozwoju województwa w poszczególnych dziedzinach (m.in. poprzez Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalny Program Operacyjny), w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, zdefiniowaną w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami. Ponieważ dziedzictwo kulturowe jest przedmiotem ustaleń wielu wojewódzkich dokumentów planistyczno-strategicznych naturalnym jest dążenie do kompatybilności i komplementarności kierunków i zadań obejmujących dziedzictwo kulturowe we wszystkich dokumentach.

Stąd też **„WPOnZ 2017-2020**, w rozdziale IV: „Waloryzacja i ochrona dziedzictwa kulturowego województwa” zawarto Obszary Kulturowo-Krajobrazowe (OKK) wpisane do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

W osiągnięciu celów „WPOnZ 2013-2017” fundamentalną kwestią jest wypracowanie programu finansowania długofalowych działań, ukierunkowanych na osiągnięcie określonego celu, np. poprawa materialnego stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez ustalenie pierwszeństwa w przyznawaniu środków na rzecz określonej grupy zabytków, na określony okres, czy poprzez uwzględnienie w priorytetach Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa nie ma kompetencji do stanowienia ochrony zabytków, a jedynie do opieki nad zabytkami. Jego kompetencje i działania mają charakter wspierający zarówno ochronę (poprzez plan zagospodarowania przestrzennego województwa), jak i opiekę (poprzez uchwalanie Regionalnego Programu Operacyjnego, przy pomocy którego otwierają się przed właścicielami zabytków możliwości uzyskania środków finansowych). Opracowany - zgodnie z dokumentami strategicznymi - Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przyjmuje uchwałą Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego. Programy opieki nad zabytkami uchwała się na okres 4 lat, a organa samorządów obowiązane są do sporządzania co 2 lata sprawozdań z realizacji programu, które przekazywane są Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków i Generalnemu Konserwatorowi Zabytków, celem

wykorzystania wniosków z realizacji programu przy opracowaniu aktualizacji Krajowego Programu Ochrony i Opieki nad Zabytkami.

Uchwalone programy podlegają publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

W kompetencjach samorządu gminy jest stanowienie prawnej ochrony poprzez utworzenie parku kulturowego oraz sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania z odpowiednimi zapisami dotyczącym ochrony dziedzictwa kulturowego (obowiązek wynikający też z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, z późn. zm.).

Cele „WPOnZ 2017-2020” to:

- I. Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego.
- II. Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa.
- III. Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń

Dla wyznaczonych celów perspektywicznych określono cele operacyjne. Do poszczególnych celów operacyjnych przyporządkowano określone zadania szczegółowe.

W celu perspektywicznym I „Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego” wskazano na konieczność uzupełnienia strategii o randze wojewódzkiej o cele i działania ukierunkowane na ochronę dziedzictwa kulturowego (analogicznie do ochrony dziedzictwa przyrodniczego) oraz uwzględnienia zapisów zawartych w „WPOnZ 2017-2020”. Odnosi się to do m.in. do Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku; Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego; Aktualizacji Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego; dokumentach planistycznych dotyczących gospodarki przestrzennej oraz wspierania i monitorowanie procesu opracowywania i wdrażania powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami i gminnych ewidencji zabytków.

Cel operacyjny: „integracja ochrony dziedzictwa, krajobrazu kulturowego i ochrony przyrody” – m.in. przez opracowanie **Audytu Krajobrazowego Województwa Zachodniopomorskiego**, budowę systemu ochrony krajobrazu kulturowego w formie parków kulturowych i obszarów kulturowo-krajobrazowych”, tworzenie systemu opieki nad zabytkową zielenią. Wśród działań zapisano *„współdziałanie z lokalnymi samorządami w zakresie przygotowania i dofinansowywania pracowań studialnych i projektowych stanowiących podstawę merytoryczną do utworzenia parków kulturowych”*.

Cel operacyjny: „poprawa materialnego stanu zasobu dziedzictwa kulturowego” wskazuje m.in. na następujące zadania:

- **opieka nad budownictwem kamiennym, ceglany, w tym wiejskim sakralnym;**
- **zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą;**

- promocja prawidłowej konserwacji i rewaloryzacji zabytków zgodnie z zasadami konserwatorskimi;
- wspieranie właścicieli i użytkowników zabytków w prowadzeniu prawidłowej opieki nad zabytkami.

Cel operacyjny: „decentralizacja zadań ochrony i opieki nad zabytkami” to m.in. wspieranie działań na rzecz budowy samorządowego systemu służb ochrony zabytków – gminnego i powiatowego (w tym poprzez organizacje szkoleń dla urzędników samorządowych, udostępnianie baz danych, etc.).

Cel perspektywiczny II „Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa” zawiera cztery cele operacyjne, z czego dwa dotyczą form finansowania zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami – z budżetu województwa i z funduszy strukturalnych i zewnętrznych będących w dyspozycji województwa.

Cel operacyjny: „zwiększanie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości” wskazuje na następujące zadania:

- rozbudowa wojewódzkiego samorządowego systemu informacji o zabytkach województwa zachodniopomorskiego dostępnych turystycznie;
- rozwój tematycznych szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, wodnych, samochodowych, kolejowych, konnych) promujących dziedzictwo kulturowe regionu (w oparciu o wydarzenia historyczne, zespoły zabytków);
- zagospodarowanie na cele turystyczne obiektów zabytkowych;
- budowa i promocja produktów turystycznych i kulinarnych w oparciu o zasób dziedzictwa kulturowego (w tym niematerialnego)¹⁷.

Cel perspektywiczny III „Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń” zawiera dwa cele operacyjne: edukacja regionalna i promocja walorów kulturowych regionu.

W edukacji regionalnej wśród zadań zapisano m.in.:

- organizację Europejskich Dni Dziedzictwa¹⁸ na terenie województwa;
- popularyzację wiedzy o historii i zabytkach województwa, w tym o dynastii Gryfitów oraz ochrony i opieki nad zabytkami;
- włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów edukacyjnych;
- tworzenie oferty edukacyjnej kierowanej do właścicieli i użytkowników zabytków w zakresie opieki i pozyskiwania funduszy na remonty i adaptacje zabytków;
- promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury i budownictwa oraz dawnych rzemiosł i technik budowlanych, ginących zawodów, dziedzictwa niematerialnego;
- popularyzacja wiedzy o dobrach kultury współczesnej, zwłaszcza zawartych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

¹⁷ W tej sferze Gmina Łobez jest szczególnie predestynowana.

¹⁸ Od 2016 r. są to Zachodniopomorskie Dni Dziedzictwa odbywające się od sierpnia do października danego roku, każdorazowo pod nowych hasłem przewodnim.

W promocji walorów kulturowych regionu wskazano na:

- popularyzację i upowszechnianie wiedzy nt. historii Pomorza Zachodniego i znaczenia dynastii Gryfitów;
- wspieranie działalności wydawniczej, wystawienniczej, multimedialnej promującej walory kulturowe regionu – materialne i niematerialne.

• **POLITYKA KULTURALNA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO**

(Uchwała Nr 1394/16 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 30 sierpnia 2016 r.)

Dokument dotyczy **polityki samorządu województwa w zakresie kultury** i jest oparty na przekonaniu, że dziedzina ta stanowi ważny element łączący i scalający wspólnotę mieszkańców Pomorza Zachodniego, a także jest kluczowym obszarem wpływającym na rozwój i atrakcyjność regionu, a wszystkie nakłady na kulturę i dziedzictwo narodowe należy traktować jako długofalową inwestycję decydującą o popularności biznesowej i turystycznej Pomorza Zachodniego.

Strategicznym priorytetem polityki kulturalnej Województwa Zachodniopomorskiego jest stały rozwój intelektualny i cywilizacyjny społeczności Pomorza Zachodniego oraz systematyczny wzrost potencjału kulturalnego regionu.

Działania samorządu województwa w zakresie polityki kulturalnej określone w dokumencie ukierunkowane są m. in. na:

- wzmocnienie pozycji Pomorza Zachodniego, jako istotnego regionu na mapie kulturalnej Polski,
- wykorzystanie unikalnego położenia geograficznego i kulturowego regionu, wykraczającego poza granice województwa (Euroregion Pomerania, region bałtycki),
- zachowanie i rozwijanie unikalnego środowiska kulturowego wyznaczenie kierunków rozwoju sektora kultury w regionie,
- kreowanie/inicjowanie działań wychowujących przyszłych odbiorców oferty kulturalnej,
- pobudzanie i rozwijanie aktywnego udziału w kulturze.

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego widzi potrzebę wspierania rozwoju kultury w regionie, mając świadomość roli, jaką kultura odgrywa w budowaniu więzi społecznych, pobudzaniu tożsamości regionalnej, jednocześnie jako czynnika wpływającego na wzrost atrakcyjności miast i regionów dla mieszkańców, turystów i inwestorów.

Narzędzia wsparcia określone w „Polityce”, to:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014 - 2020 – rozumiany jako instrument finansowej interwencji w celu zapewnienia środków na modernizację obiektów kultury.
- Kontrakt Terytorialny Województwa Zachodniopomorskiego – umowa zawarta pomiędzy Rządem a Samorządem Województwa, w której wskazano do realizacji przedsięwzięcia priorytetowe mające istotne znaczenie dla rozwoju kraju oraz Pomorza Zachodniego, wraz ze sposobem ich finansowania, koordynacji i realizacji.
- Budżet samorządu województwa.

- Wojewódzki Program Ochrony Zabytków, określający najważniejsze zadania i obszary wsparcia w zakresie ochrony zabytków.
- Instytucje Kultury jako ważny element w kształtowaniu polityki kulturalnej województwa oraz prowadzenia działalności w różnych dziedzinach sztuki, których oddziaływanie na region ze względu na sieć powiązań jest niezwykle istotne dla realizacji polityki województwa w zakresie kultury.
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.
- Programy Operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
- Interreg VA, Programy Narodowego Centrum Kultury, Projekty w ramach programu UE - Creative Desk Polska, Programy Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.

3.3. STRATEGIE POWIATU ŁOBESKIEGO

Do chwili obecnej Starostwo Powiatowe w Łobzie (podobnie jak większość powiatów w województwie zachodniopomorskim) nie przystąpiło do wykonania ustawowego obowiązku jakim jest sporządzenie Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

Samorząd powiatowy dofinansowuje remonty obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków (dane uzyskane przez BDZ, dotyczące 2. monitoringu z realizacji WPOnZ na lata 2013-2017 dla WZ).

Uchwała nr XIV/103/2012 Rady Powiatu w Łobzie z dnia 28 lutego 2012 r. w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub inne roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Woj. Zach. z 2012 r. poz. 1006).

WYKAZ DOTACJI PRYZNANYCH PRZEZ POWIAT W 2016 ROKU			
Podmiot otrzymujący dotację	Zakres prac objętych dotacją	Kwota dotacji	Uchwała Rady Powiatu
Gmina Łobez	sporządzenie dokumentacji projektowej	10 000,00 zł	uchwała Nr XVI/113/2016 Rady Powiatu w Łobzie z dnia 28 kwietnia 2016 r. w sprawie przyznania dotacji dla Gminy Łobez na prace przy zabytku, wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na terenie Powiatu Łobeskiego
Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jana Chrzciciela w Sielsku	remont kościoła parafialnego w Sielsku	10 000,00 zł	uchwały Nr XXII/135/2016 Rady Powiatu w Łobzie z dnia 23 września 2016 r. w sprawie przyznania dotacji dla Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Jana Chrzciciela w Sielsku na prace przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

- **W 2015 roku nie udzielono dotacji „z braku wnioskodawców”.**

4. GMINA ŁOBEZ – ZASADNICZE ELEMENTY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Gmina Łobez położona jest w środkowej części województwa zachodniopomorskiego, wchodzi w skład powiatu łobeskiego. Gmina ma charakter gminy miejsko-wiejskiej. Siedzibą władz gminy jest miasto Łobez, które od 2002 r. jest jednocześnie stolicą powiatu. Od północy gmina graniczy z gminami Resko i Sławoborze, od wschodu z gminami Świdwin i Brzeżno, od południa z gminą Węgorzyno i od zachodu z gminą Radowo Małe.

Według danych statystycznych z 2014 r. gminę zamieszkuje ok. 14 tysięcy mieszkańców; powierzchnia gminy wynosi 228 km². Tereny leśne stanowią ok 32% powierzchni gminy, a użytki rolne 56%.

Geograficznie gmina położona jest na Wysoczyźnie Łobeskiej i Pojezierzu Drawskim, w centralnej części Pojezierza Zachodniopomorskiego. Przez gminę przepływa rzeka Rega; granicą z gminą Brzeżno wyznacza Stara Rega, a z gminą Węgorzyno dopływ Regi, Brzeźnicka Węgorza.

Bogaty krajobraz przyrodniczy gminy w naturalny sposób łączy się z walorami kulturowymi. Na krajobraz kulturowy gminy Łobez składają się wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne człowieka, utrwalone zarówno w pojedynczych obiektach i zespołach budowlanych, dziełach sztuki i rzemiosła jak i w historycznych elementach zagospodarowania przestrzeni, na który składają się krajobrazy miejskie i wiejskie.

4.1. DZIEJE REGIONU¹⁹

4.1. Zarys historii ziemi łobeskiej

„Historia naszej gminy została opisana od VII w. Natomiast my proponujemy rozszerzyć ten opis od okresu neolitu, a więc cofnąć się o blisko 4000 lat. Zarówno niemieccy historycy, jak i polscy badacze informują o występowaniu na naszym terenie budowli megalitycznych związanych z kulturą pucharów lejkowatych w takich miejscowościach jak: Bonin, Bełczna, czy Poradz. W gminnej ewidencji zabytków mamy odnotowane ślady osadnicze z okresu neolitu np. w okolicach Bonina. Tak więc znaleziska archeologiczne potwierdzają osadnictwo w gminie Łobez już w okresie neolitu, a także późniejszych. Skarb brązowy z okolic Bonina (Muzeum Narodowe w Szczecinie), cmentarzysko kurhanowe z okresu wpływów rzymskich między Budziszczem a Zajezierzem. Liczne osadnictwo grodowe potwierdzają stanowiska znajdujące się w rejestrze zabytków, ale także wspaniałe a zapomniane dwa grodziska w Niegrzebi i Zagórzycach. Opierając się na informacjach zawartych w poprzednim „Programie opieki nad zabytkami gminy Łobez” przodujemy w ilości zabytków²⁰ wpisanych do rejestru w województwie

¹⁹ Kalendarium – na potrzeby niniejszego GPONZ - zawiera najważniejsze wydarzenia z dziejów ziemi łobeskiej, nie stanowi jej monografii.

²⁰ Liczba zabytków archeologicznych w gm. Łobez wpisanych do rejestru wynosi obecnie (2017 rok) nadal 6 pozycji. Dla przykładu w gm. Dygowo jest ich 11; gm Sławno – 8; miście i gm. Kołobrzeg 7; miście i gm. Walcz 7; miście i gm. Wolin 8; gm. Kalisz Pomorski 10. Co nie umniejsza rangi dziedzictwa archeologicznego gm. Łobez.

Zachodniopomorskim.

Całe to dziedzictwo archeologiczne zasługuje na ochronę, ale duża jego część to obiekty archeologiczne o własnej formie terenowej, tworzące nasz niepowtarzalny krajobraz kulturowy i mogące stanowić podstawę rozwoju turystyki, w znacznym stopniu wpływając na wynik ekonomiczny naszej gminy. Zamieszkujemy obszar o bogatym dziedzictwie kulturowym, które wymaga ochrony, ale może być również źródłem korzyści”²¹.

Powyższy cytat to niezwykle cenny przykład lokalnej świadomości mieszkańców ziemi łobeskiej dotyczącej znaczenia dziedzictwa archeologicznego jako integralnego (najstarszego) elementu dziedzictwa kulturowego.

Historia ziemi łobeskiej, odzwierciedlają skomplikowane dzieje Pomorza Zachodniego.

- VII w. – pierwsze udokumentowane ślady osadnicze:
 - Świętoborzec* – grodzisko wczesnośredniowieczne położone na wzniesieniu na południowym brzegu rzeki, pomiędzy korytem rzeki a jeziorem. Obiekt został częściowo zniszczony, ale w jego południowej partii czytelna jest fosa.
 - Unimie* – grodzisko wczesno-średniowieczne położone na południowym brzegu jez. Dobieszewo, na wzgórzu pośród podmokłych łąk, przecięte przez tory kolejowe.
 - Worowo* – grobowiec kurhanowy z epoki brązu położony na wysoczyźnie sąsiadującej z doliną Regi.
 - Karwowo* – (przed X w.) na północ od miejscowości na skraju doliny rzeki położone jest cmentarzysko kurhanowe datowane na wczesne średniowiecze. Zlokalizowano tu 16 grobów o różnych kształtach, z obstawami kamiennymi. Na południe od miejscowości, nieopodal zachodniego brzegu jez. Karwowo, zlokalizowane jest rozległe grodzisko wczesnośredniowieczne, otoczone podwójną linią wałów.
- 967 r. Mieszko I włączył Pomorze (wraz z ziemią łobeską) do państwa Polan;
- 1000 r. – zgodnie z ustaleniami Zjazdu Gnieźnieńskiego utworzono dla tych ziem biskupstwo w Kołobrzegu;
- ok. 1030 r. biskupstwo upada;
- 1140 r. utworzono biskupstwo w Wolinie, które z uwagi na zagrożenie ze strony Duńczyków przeniesiono w 1176 do Kamienia;
- XII w. powstaje gród Łobez; w granicach biskupstwa kamieńskiego od 1193 roku;
- 1224-1225, 1228 r. - kolejne misje chrystianizacyjne prowadził biskup Otton z Bambergu;
- 1271 r. pierwsza wzmianka źródłowa o Łobzie pochodzi z dokumentu klasztoru w Jasienicy w którym rycerz Borko został wymieniony jako Pan na Łobzie – „dominus de Lobis”. Ród Borków przybył w okolice Łobza przypuszczalnie z Kołobrzegu, Borkowie odegrali decydującą rolę w procesie kolonizacji ziem nad Regą; byli właścicielami m.in.: Łobza, Reska, Węgorzyna;

²¹ Łobeska Fundacja Archeologiczna, Bogdan Przybyła – prezes.

- XIII w. nasilona kolonizacja niemiecka na obszarze dzisiejszego Pomorza Zachodniego;
- ok. 1295 r. Lokacja Łobza na prawie lubeckim, przypuszczalnie z inicjatywy księcia Barnima I. Od tego momentu Łobez zyskał miano w dokumentach jako „civitas” Lobese;
- w wyniku podziału Księstwa Pomorskiego, ziemie nad Regą przypadły wologoskiej linii dynastii Gryfitów;
- XIII/XIV w. wzniesiono zamek na Regą; zniszczony w 1338 r. w efekcie konfliktu księcia z rodem Borków;
- 1348 r. – Łobez uzyskuje potwierdzenie lokacji na prawie lubeckim; działa rada miejska z burmistrzem. Herb miasta to wilk w koronie (czytelne nawiązanie do herbu rodu Borków);
- 1360 r. pierwsza wzmianka o parafii w Łobzie; działa przy nim bractwo kalendowe modlące się za zmarłych;
- 1400 r., Borkowie potwierdzają akt lokacyjny miasta, określając granice i przywileje;
- 1404 r. – spór Borków z książętami pomorskimi i krzyżakami ze Świdwina. Odbudowano zamek i obsadzono go polską załogą;
- 1460 r. książę pomorski Otton III nadaje Borkom posiadłości ziemskie i przywileje;
- 1534 r. przyjęcie protestantyzmu przez stany pomorskie w Trzebiatowie (mimo sprzeciwu m.in. Borków); zgodnie z zasadą *Cuius regio, eius religio*.
- XVI w. to okres stabilizacji i rozwoju Łobza; w tym okresie działał szpital; część ulic miejskich wybrukowano;
- 1623 r. – miasto nawiedza katastrofalny pożar, 1624-1625 w wyniku zarazy liczba mieszkańców zmniejszyła się o 50%;
- 1618-1648 r. lata wojny trzydziestoletniej wywarły piętno na ziemi łobeskiej i samym mieście; 1637 – kolejny pożar pustoszy miasto;
- 1657 r. (okres „potopu szwedzkiego” – oddziały hetmana Stefana Czarnieckiego ścigające wojska Karola IX Gustawa zajmują Łobez i Węgorzyno; miasto płonie kolejny raz;
- po tym kataklizmie tylko częściowo dobudowano kościół; kilka lat później spłonął zamek Borków (ruiny rozebrano w 1840 r.);
- 1705 r. kolejny pożar w Łobzie;
- poł. XVIII w. – liczba mieszkańców Łobza wynosi 1191 osób; to okres względnej stabilizacji i rozwoju przestrzennego (powstaje przedmieście liczące 23 domy);
- 1723-24 – w wyniku reformy administracyjnej Fryderyka Wilhelma I powstały nowe powiaty w tym Borkische Kreis z siedzibą w Łobzie;
- 19 listopada 1808 r. Łobez stał się samodzielną gminą miejską (bez zwierzchnictwa rodu Borków);
- 1815 r. – reforma państwa pruskiego znosząca poddaństwo chłopów; wzrosła rola powiatów (ujednoliconych pod względem terytorialnym), powstały typowe obiekty użyteczności publicznej, rozwinięto sieć dróg; wprowadzono normy prawa budowlanego. Obecna gmina Łobez stanowiła wówczas element - w

- latach 1818-1945 Łobez należał do powiatu reskiego (Kreis Regenwalde), rejencji szczecińskiej;
- początkowo z siedzibą w Resku, a po utworzeniu linii kolejowej (1859) stolicę powiatu przeniesiono w 1860 r. do Łobza (pozostawiając dawną nazwę powiatu);
 - w następnych latach odnotowano intensywny rozwój miasta; tu zlokalizowano wiele urzędów i instytucji;
 - 1876 r. w Świętoborcu powstaje Pomorska Stadnina Koni, hodująca tzw. remonty tj. konie na potrzeby wojska;
 - działały: krochmalnia, młyn, mleczarnia, gorzelnia, cegielnia, browar, fabryka mebli;
 - 1880 r. wzrasta liczba mieszkańców (ponad 4800, w większości protestantów; katolików było ok. 100 i 160 przedstawicieli ludności żydowskiej); miasto zyskało charakter ośrodka administracyjno-przemysłowego;
 - w licznych majątkach junkierskich na przełomie XIX i XX wieku pracowali polscy robotnicy sezonowi;
 - w latach II wojny światowej (od 1943 r.) działało kuratorium oświaty; przebywali uciekinierzy z terenów objętych nalotami alianckimi. Znajdował się tutaj także dwa obozy pracy przymusowej;
 - 1945 r. miasto zostało zdobyte 3 marca po silnym ostrzale artyleryjskim z kierunku Suliszewic; zniszczenia wojenne sięgnęły ok. 60% zabudowy;
 - podobnie jak na całym obszarze tzw. Ziemi Odzyskanych II wojna światowa stanowiła szczególnie dramatyczną cezurę.

Nastąpiło przerwanie ciągłości kulturowej, całkowita wymiana ludności. Nowi mieszkańcy przybywający na tereny z odległych terenów Rzeczypospolitej stykali się z nową rzeczywistością, odmiennym dziedzictwem kulturowym. Musieli zmierzyć się z problemami adaptacji, asymilacji, budowania tożsamości. Jest to kwestia w dalszym ciągu aktualna, mimo upływu 70 lat od zakończenia II wojny światowej.

Po objęciu władzy przez polską administrację z ziem dawnego powiatu reskiego utworzono powiat-okręg o nazwie Ławiczka-Resko z siedzibą w Łobzie. Dopiero w latach 1954-58 odłączono od powiatu łobeskiego rejon płotowski. W takim kształcie przetrwał powiat, aż do 1975 roku, kiedy zlikwidowano ten poziom administracji.

Powiat Łobeski został utworzony, dzięki ożywionej aktywności mieszkańców w 2002 roku.

4.2. ZASADNICZE CECHY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY ŁOBEZ

4.2.1. Miasto Łobez

Miasto położone jest na Wysoczyźnie Łobeskiej, nad rzeką Regą, w miejscu gdzie wpływa do niej struga Łoźnica. We wczesnym średniowieczu, na prawym brzegu Regi został założony gród obronny Pomorzan, przy którym stopniowo wykształciło się podgrodzie, będące załążkiem późniejszego miasta. Przekazy historyczne potwierdzają uzyskanie praw miejskich przed 1295 rokiem; na ten okres można też datować początek układu urbanistycznego. Jego zasadniczy układ

wykształcił się do połowy XIV wieku w formie elipsy rozplanowanej na osi NE-SW z szachownicowym układem kwartałów charakterystycznym dla średniowiecza. Centrum stanowił rynek z budynkiem ratusza; drewniany kościół farny (od XV wieku murowany) zlokalizowany w północnej pierzei rynkowej. Miasto otaczały mury obronne z dwiema bramami. Pozostałości obwarowań zostały rozebrane w XVIII wieku (jak w wielu miastach pomorskich), co umożliwiło rozwój przestrzenny.

Dominującą rolę w dziejach miasta odegra wpływ na historię miasta jak i jego rozwój przestrzenny miała rycerska rodzina Borków. Od 2 poł. XIII w. miasto i okoliczne ziemie stanowiły ich prywatne posiadłości. Z tego czasu pochodził też zamek wzniesiony na miejscu dawnego grodu; strawiony w XVII w. przez pożar. Jego ruiny rozebrano w 1840 r. Borkowie ufundowali w XIV w. szpital św. Na przestrzeni dziejów, w wyniku wojen, licznych pożarów zabudowa miejska podlegała wymianie. Od końca XVII wieku miasto przeżywało stopniowy rozwój, w 1782 roku było w nim już ok. 220 domów, w tym 25 na przedmieściu i około 30 na przeciwległym brzegu rzeki. W 1797 przy obecnej ul. Wybickiego założono nowy cmentarz ewangelicki. Wraz z uruchomieniem linii kolejowej Stargard-Runowo-Łobez-Worowo-Koszalin miasto przeżywało ożywiony rozwój gospodarczy, powstała wówczas typowa zabudowa mieszczańska. W tym czasie przy obecnej ul. Wojska Polskiego założono nowy cmentarz komunalny. Miasto liczyło ok. 5 tysięcy mieszkańców.

Powstały w średniowieczu historyczny układ przestrzenny miasta pozostawał czytelny do 1945 roku, kiedy to w wyniku działań wojennych w marcu oraz późniejszych wyburzeń zniszczono ok. 60 % historycznej zabudowy Łobza. Późniejsze koncepcje urbanistyczne, budownictwo wielkopłytowe, ahistoryczne nawarstwienia doprowadziły do poważnych, dysharmonizujących przekształceń pierwotnego układu przestrzennego. Obiekty usługowe – parterowe pawilony handlowe podkreślają chaos przestrzenny. Łobez podzielił los innych miast naszego regionu jak np. Choszczna, Recza, Sławna.

Częściowo nieczytelna jest też pierwotna siatka ulic, choć podstawowe elementy dawnego układu urbanistycznego pozostały widoczne w ukształtowaniu ulic i placów oraz zespołów zabudowy i zieleni komponowanej.

Architektura sakralna

Zabytki architektury sakralnej są najważniejszymi elementami waloryzującymi krajobraz kulturowy poszczególnych miejscowości. Świątynie pełnią rolę dominant architektonicznych w obrębie historycznych układów przestrzennych.

Najstarszym i najcenniejszym zabytkiem sakralnym miasta jest kościół farny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Wzniesiony na miejscu wcześniejszej, przypuszczalnie drewnianej budowli w XV wieku z fundacji rodu Borków, wielokrotnie przebudowywany w 2 i 3 ćwierci XVII w., w l. 30 XIX w. oraz po zakończeniu II wojny światowej (1945-9-50, 1975). Obecnie to trójnawowa bazylika z pięciobocznym prezbiterium i XIX-wieczną neogotycką wieżą. Kościół jest wpisany do rejestru zabytków.

W płd.-zachodniej części Łobza zachowała się także kaplica cmentarna z 1 ćw. XX wieku.

Architektura świecka

Na terenie gminy Łobez zachowały się stosunkowo liczne przykłady historycznej zabudowy świeckiej, w tym obiektów użyteczności publicznej, acz w zróżnicowanym stanie technicznych. Powszechne w ostatnich latach modernizacje, docieplenia zewnętrzne, wymiana historycznej stolarki etc. przyczyniły się w znacznym stopniu do dewaloryzacji budynków. Pozbywanie się historycznego detalu, nowe otwory okienne, niedostosowane skalą do obiektu mieszkalnego pozbawiają zabudowę charakteru.

Do najcenniejszych zabytków architektury użyteczności publicznej na terenie miasta Łobez, należy neogotycki budynek poczty przy ul. Obrońców Stalingradu 12 oraz wzniesiony w formach historyzujących gmach Urzędu Miejskiego przy ul. Niepodległości. Cenne są również pozostałości zabudowy mieszkalnej (kamienice) na terenie starego miasta, zwłaszcza w ciągach ulic: Niepodległości, Browarnej, Budowlanej, Szkolnej, Komuny Paryskiej. Wiele z reliktywów dawnej zabudowy staromiejskiej utraciło walory zabytkowe, na skutek nieprawidłowo prowadzonych prac remontowo-modernizacyjnych. Niewątpliwie walory posiadają również mieszczkańskie wille usytuowane na przedmieściach, charakteryzujące się nierzadko bogatym detalem architektonicznym. Należą do nich m.in. budynki w ciągu ulic: Niepodległości, Obrońców Stalingradu, Rapackiego, Wojska Polskiego. Na przedmieściach Łobza występuje również zabudowa mieszkalna o cechach modernistycznych – osiedle bliźniaków przy ul. Armii Krajowej i zespół zabudowy szeregowej o charakterystycznym zamkniętym układzie przy ul. Przechodniej.

Wśród zabudowy wiejskiej wyróżniają się budynki szkół budowane w 1 ćw. XX w. w Dobieszewie, Prusinowie, Rynowie i Zagórzycach. Charakterystycznymi obiektami związanymi z wiejską infrastrukturą są niewielkie remizy strażackie w formie wiat garażowych, niekiedy z częścią wieżową służącą do suszenia węży strażackich. Z końca XIX w. pochodzą remizy w Byszewie i Wysiedlu, natomiast remizy w Boninie, Unimiu i Worowie, to obiekty wybudowane już w XX w.

4.2.2. Wsie łobeskie

Układy ruralistyczne:

Na obszarze gminy Łobez dominują układy ruralistyczne o średniowiecznej metryce XIII i XIV-wiecznej, związane są w większości z kolonizacją niemiecką. Część nowych wsi lokowano w pobliżu istniejących wcześniejszych osad słowiańskich (Dobieszewo, Karwowo, Unimie).

Większość miejscowości posiada średniowieczną metrykę. Należą do nich m.in. Belczna, Bonin, Dobieszewo, Grabowo, Karwowo, Klępnica, Poradz, Przyborze, Rożnowo, Rynowo, Suliszewice, Tarnowo, Unimie, Worowo, Wysiedle, Zagórzycy i Zajezierze. Niektóre wsie wzmiankowane są dopiero w źródłach XVII-wiecznych, jednak o ich wcześniejszym rodowodzie świadczy zachowany układ przestrzenny (owalnice).

Liczne reprezentowane są zespoły folwarczne – XIX i XX-wieczne - z koloniami mieszkalnymi dla robotników folwarcznych. Do takich miejscowości należą: Budziszczce, Byszewo, Dalno, Łobżany, Niegrzebia, Zachełmie. Założenia folwarczne lokowane bywały również w obrębie historycznych (średniowiecznych) układów ruralistycznych.

Do czasów współczesnych czytelne pozostają układy owalnicowe z nawsiem w Bełcznej, Boninie, Poradzu, Worowie i Wysiedlu. Dominanty historycznych układów ruralistycznych stanowią kościoły otoczone historycznymi nekropoliami

Na terenie gminy występują także ulicówki (Dobieszewo, Grabowo, Rożnowo, Rynowo) z zabudową zagrodową rozlokowaną po obu stronach drogi.

Dominuje zabudowa zagrodowa z kalenicowo ustawionym szerokofrontowym budynkiem mieszkalnym, z ogrodzonym przedogródkiem. Obiekty gospodarcze rozlokowane wokół podwórza. Dom mieszkalny usytuowany jest najczęściej na froncie działki siedliskowej, rzadziej lokowany kalenicowo w głębi podwórza. Chałupy o niewielkiej skali pod dachami dwuspadowymi, rzadziej naczółkowymi lub z wystawkami (dotyczyło to bogatszych zagród).

W ostatnich 20 latach – w wyniku zmiany sposobu gospodarowania – obserwujemy postępującą degradację tradycyjnej zabudowy zagrodowej. Część obiektów utraciła pierwotne funkcje (dotyczy to głównie budynków inwentarskich i stodołnych), część została wyburzona. Przekształcenia te wydają się nieodwracalne.

Kościoły wiejskie

W grupie kościołów wielskich gminy Łobez na szczególną uwagę zasługuje kamienna świątynia w Dobieszewie z 1 ćw. XV wieku p.w. Św. Mateusza Apostoła, przebudowany w 1862 r. Zachował czytelną formę obiektu salowego, bezwieżowego z zachowanym, cennym XV-wiecznym tryptykiem.

Kościół w Wysiedlu p.w. Świętej Trójcy zbudowany ok. 1580 roku (z fundacji rodu Borków), rozbudowany w XVIII wieku, salowy z przybudówką z kryptami oraz z dostawioną od zachodu XVIII-wieczną szkieletową oszalowaną wieżą. W świątyni zachowało się wyjątkowo cenne historyczne wyposażenie.

XVIII-wieczną metrykę posiadają ryglowe kościoły w Worowie p.w. Imienia Maryi (1707 r.) i Karwowie p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej (1777 r.). W Karwowie zachowała się także dzwonnica kozłowa z historycznym dzwonem. Oba obiekty ufundowali przedstawiciele rodu Borków.

Nie zachował się niestety niezwykle cenny, XVII-wieczny ryglowy kościół w Unimiu, rozebrany z polecenia władz komunistycznych, mimo jego wybitnych walorów zabytkowych.

Kościół w Bełcznej p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła, został wzniesiony w końcu XIX wieku na miejscu wcześniejszej (ryglowej) XVI-wiecznej.

XIX-wieczną metrykę posiadają niewielkie kościoły salowe w Zajezierzu, Zagórzycach i Boninie.

Z 1909 roku pochodzi obiekt z Grabowa pw. Podwyższenia Krzyża, z czytelnymi formami wczesnego modernizmu.

Cmentarze wiejskie

Na terenie gminy w prawie wszystkich miejscowościach znajdują się stare, nieczynne cmentarze poewangelickie; zewidencjonowano ich 45. Najstarsze to cmentarze przykościelne, niektóre (podobnie jak świątynie o metryce średniowiecznej (Dobieszewo, Łobez, Wysiedle). Nieco późniejsze są cmentarze w Bełcznej, Boninie, Grabowie, Karwowie, Unimiu, Worowie, Zagórzycach i Zajezierzu.

Już od 1797 r. obowiązywał w Prusach ze względów sanitarnych zakaz grzebania zmarłych w kościołach i w otoczeniu kościołów. Nowe cmentarze zaczęto zakładać poza niwą siedliskową (często w dość znacznym oddaleniu od siedzib ludzkich). Najwięcej powstało ich ok. II połowy XIX wieku; po 1945 roku przestały pełnić funkcje grzebalne. Część została przekształcona w cmentarze komunalne (Bełczna, Karwowo).

Wiele z tych historycznych nekropoli została zdewastowana, zniszczono nagrobki, skradziono metalowe krzyże i ogrodzenia kwater. Najlepiej zachował się starodrzew, stanowiący element zieleni wysokiej w krajobrazie wiejskim.

Do najlepiej zachowanych cmentarzy należy cmentarz przykościelny w Dobieszewie i Grabowie, a także cmentarz ewangelicki w Przyborzu. Zachowały się tam liczne nagrobki, zarówno kamienne stele jak i żeliwne krzyże. Najstarsze z nagrobków pochodzą z poł. XIX w. Nieliczne fragmenty nagrobków czytelne są w Rożnowie, Suliszewicach, Unimiu i Zajezierzu. Na cmentarzu przykościelnym w Wysiedlu powstało lapidarium, jako forma szacunku dla dawnych mieszkańców wsi. Podobną formę upamiętnienia zastosowano także na cmentarzu komunalnym w Łobzie.

Na terenie gminy zachował się cmentarz rodowy w Boninie, gdzie pochowani są ostatni właściciele majątku (Porak).

Na terenie gminy zachowały się nieliczne upamiętnienia poświęcone poległym podczas I wojny światowej (Grabowo, Zagórzycy).

Historyczne nekropole to temat bardzo wrażliwy; mimo braku elementów sepulkralnych należy pamiętać, że jest to miejsce pochówków, któremu należy się szacunek.

Architektura rezydencjonalna

Wszystkie dawne rezydencje na terenie historycznego Borkische Kreis należały do rodu Borków. Istotne zmiany właścicielskie miały miejsce dopiero po I wojnie światowej. Niektóre z dóbr będących w posiadaniu Borków od czasów średniowiecza należały do potomków rodu, aż do końca II wojny światowej. W okresie średniowiecza i renesansu dawne rezydencje miały postać warownych zamków. Takie umocnione budowle istniały w Łobzie, Wysiedlu i Zajezierzu. Później były one stopniowo przekształcane i przebudowywane w nowożytne rezydencje, niektóre z nich jak zamki w Łobzie i Wysiedlu zostały z czasem całkowicie rozebrane.

Stan zachowania zabytkowych dworów i pałaców w gminie Łobez jest wysoce niezadowolający. Większość obiektów nie jest użytkowana i ulega postępującej degradacji, inne na skutek wadliwie prowadzonych pseudoremontów i modernizacji tracą walory zabytkowe. Jeszcze w latach 30-tych XX wieku rozebrano okazały neogotycki dwór w Przyborzu.

Zdecydowana większość obiektów uległa jednak destrukcji w okresie powojennym. Przez wiele lat znajdowały się w nich biura i administracja PGR-ów, czasami szkoły lub świetlice; w niektórych mieszkania pracowników. Mimo wszystko jednak nadal istniały. Likwidacja PGR-ów w 1991 roku i brak pomysłu na zagospodarowanie dawnych rezydencji dopełnił losu tych zabytków. O ile byli chętni na zakup ziemi i obiektów gospodarczych, o tyle generujący koszty dwór czy pałac stanowił zbędny balast.

Całkowicie zrujnowane lub rozebrane zostały dwory w Byszewie, Dobieszewie, Karwowie, Poradzu, Zachełmiu i Zagórzycach. W stanie daleko posuniętej ruiny pozostają okazałe pałace w Rożnowie i Rynowie. Inne jak dwór w Grabowie i Suliszewicach są wprawdzie użytkowane, jednak na skutek powojennych remontów zatraciły część walorów zabytkowych. Tylko nieliczne budowle rezydencjonalne takie jak dwór w Bełcznej, Boninie, Dalnie, Kłępnicy, Zajezierzu i Unimiu zachowały oryginalną architekturę i detal architektoniczny. Pochodzący z I poł. XIX w. dwór w Boninie pozostaje jednak nieużytkowany, a jego stan zagraża dalszej dewastacji.

Zdarzają się także sytuacje, kiedy obiekt znika ostatecznie z przestrzeni kulturowej, jak chociażby w przypadku rozebranego ok. 5 lat temu dworu w Worowie. W dawnych założeniach folwarcznych zachowały się także rządcówki. Tak jest w przypadku folwarku w Dobieszewie i Trzeszczynie, gdzie w okresie powojennym rozebrane zostały dwory.

Zespoły folwarczne

Historyczne założenia folwarczne są stosunkowo licznie reprezentowane na terenie gminy Łobez, aczkolwiek ich stan zachowania jest mocno zróżnicowany. W znacznym stopniu zatarciu lub degradacji uległy pierwotne kompozycje przestrzenne zarówno w wyniku wyburzeń obiektów lub nawarstwień kubaturowych jak i niewłaściwej konserwacji i remontów.

Są to niewątpliwie znaczące straty w krajobrazie kulturowym gminy, większość bowiem z tych założeń znajduje się w wojewódzkiej ewidencji zabytków. To jednak nie pozwala właścicielom na uzyskanie dofinansowań do ewentualnych remontów. Brak regulacji ustawowych przyczynia się do destrukcji tego typu zabytków.

Najbardziej zdegradowane są założenia folwarczne w Dalnie, Dobieszewie, Grabowie, Rożnowie, Suliszewicach, Worowie i Zajezierzu. Niektóre folwarki na skutek powojennych wyburzeń przestały istnieć (Byszewo, Budziszczce, Kłępnica, Poradz, Trzeszczyna, Unimie, Wysiedle, Zachełmie). W innych zachowały się tylko pojedyncze budynki gospodarcze (Dobieszewo, Grabowo, Przyborze, Rożnowo, Rynowo, Zagórzycy). Mimo powojennych wyburzeń i przekształceń dobrze zachowały się folwarki w Bełcznej, Karwowie i Łobżanach. Obiekty gospodarcze wznoszono często z kamienia łamanego, górna kondygnacja (zasobowo-magazynowa) ceglana.

Najlepiej zachowanym i najcenniejszym pod względem zabytkowym zespołem jest założenie folwarczne wybudowane w latach 1876-1896 na potrzeby Stada Ogierów (Pommersche Langestüt Labes) w Świętoborcu (obecnie dzielnica Łobza). Starannie zaplanowane założenie składało się z dziedzińca gospodarczego zamkniętego okazałymi stajniami, z domem dyrektora w typie dworu usytuowanego na osi kompozycyjnej z przylegającym od strony elewacji tylnej parkiem oraz przyległego osiedla złożonego z wielorodzinnych budynków mieszkalnych dla pracowników stada. To modelowe rozplanowanie i charakter prowadzonej hodowli koni dla potrzeb wojska przesądził, że w okresie międzywojennym stado w Łobzie-Swiętoborcu należało do najlepszych w całych Niemczech.

Mimo pewnych ubytków zespół stanowi świetnie zachowany przykład modelowego założenia folwarcznego z końca XIX w., sprofilowanego na określony typ hodowli.

Zabytki techniki

Do najciekawszych – spośród nielicznie zachowanych zabytków techniki - należy wiatrak w typie holenderskim w Poradzu, pochodzący z XIX wieku z zachowanymi elementami dawnego mechanizmu (eksponowanymi na zewnątrz). Wartości zabytkowe posiada również pochodzący z pocz. XX w. budynek elektrowni wodnej wraz infrastrukturą w Prusinowie nad Regą. Budynek młyna zachował się także nad Starą Regą na skraju wsi Tarnowo, obecnie użytkowany jako obiekt agroturystyczne. W Łobzie zachował się także budynek młyna przemysłowego przy ul. Rapackiego.

Osobną kategorię zabytków techniki stanowią budynki i urządzenia związane z infrastrukturą kolejową powstałe do obsługi wybudowanej w 1859 roku linii kolejowej Stargard-Runowo-Łobez-Worowo-Koszalin. Budynki stacyjne oraz związana z nimi infrastruktura zachowały się w Bełcznej i Worowie. Przy stacji kolejowej w Łobzie znajduje się kolejowa wieża ciśnień.

Zieleń komponowana

Zachowane historyczne parki stanowiły elementy kompozycji przestrzennej zespołów dworsko-folwarcznych. W ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków znajduje się 19 założeń parkowych. Większość z nich powstało lub było przekształcanych począwszy od poł. XIX w. w stylu krajobrazowym, eksponującym naturalne warunki terenu i otwarcia widokowe.

Charakter leśny zachowały parki w Boninie i Dalnie. Poza oczywistymi walorami kulturowymi zabytkowe parki, ze względu na złożony skład gatunkowy i wiek rosnących w ich obrębie drzew, posiadają niewątpliwe walory przyrodnicze. W sytuacji dewaloryzacji lub wręcz destrukcji części zespołów folwarcznych, parki stanowią jedyny punkt orientacyjny (Byszewo, Wysiedle, Zachełmie).

Do najciekawszych założeń na terenie gminy należą parki w Boninie, Grabowie, Rynowie, Unimiu, Zachełmiu i Zajezierzu. Szczególnie malowniczy jest park w Zachełmiu opadający trzema tarasami ziemnymi, wzmocnionymi murami oporowymi z szerokimi schodami. Zabytkowe parki na terenie gminy rzadko przekraczają powierzchnię 5 ha, największe są założenia w Zachełmiu i Zajezierzu. W parkach przeważa rodzimy skład gatunkowy drzew, licznie zachował się starodrzew, nierzadko o cechach pomnikowych. Elementem waloryzującym przestrzeń parkową często były malownicze stawy. Większość parków na terenie wymaga podjęcia pilnych działań rewaloryzacyjnych, co stanowi pokłosie wieloletnich zaniedbań po 1945 r. Zabiegi rewaloryzacyjne przeszedł park w Zachełmiu w latach 2002-2003. Niestety tego typu działania pielęgnacyjne wymagają zabiegów stałych i specjalistycznych, a ich brak pogłębia stan zaniedbania. Stosunkowo dobrze utrzymany jest również park podworski w Grabowie.

Zieleń komponowana to także nasadzenie przydrożne w formie alei lub szpalerów. Dominują drzewa liściaste: lipy, dęby; degradacji ulegają aleje kasztanowców porażone szrotówkiem kasztanowcowiaczkiem. Obecnie wiele z zabytkowych alei systematycznie znika z pejzażu (w związku np. z modernizacją sieci drożnej). Do najcenniejszych na terenie gminy należą aleje lipowe na drogach prowadzących z Bełcznej do Poradza i Łobza do Poradza. Najlepiej zachowaną

i najcenniejszą pod względem dendrologicznym jest aleja lipowa wzdłuż drogi Meszne-Zachełmie.

4.3. ZABYTKI RUCHOME

Zabytki ruchome z terenu gminy Łobez znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (zewidencjonowano 112 obiektów) związane są wyłącznie z historycznym wyposażeniem kościołów.

Z uwagi na bezpieczeństwo tych obiektów w niniejszym opracowaniu nie umieszcza się szczegółowych informacji o sakralnych dziełach sztuki. Wykaz dostępny jest w WUOZ w Szczecinie.

4.4. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE²²

Zabytki kultury materialnej, jakie stanowią stanowiska archeologiczne są cennym składnikiem krajobrazu kulturowego gminy i jako takie powinny zostać zachowane w środowisku, w jakim powstały i spełniały niegdyś określone funkcje. W ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na terenie gminy Łobez zewidencjonowano 388 stanowisk archeologicznych, większość nich pochodzi z epoki brązu (148) i wczesnego średniowiecza (116). Ślady osadnicze na terenie gminy odnoszą się do stanowisk naziemnych typu: grodzisko, cmentarzysko kurhanowe i ziemne, typu: osada, cmentarzysko płaskie, punkt lub ślad osadniczy. Pełną ochroną archeologiczno-konserwatorską, wykluczającą wszelką działalność inwestycyjną objęto wczesnośredniowieczne grodziska w Karwowie, Łobzie, Unimiu i Worowie, cmentarzyska kurhanowe w Karwowie, Poradzu (starożytność) i Worowie (4 kurhany), cmentarzyska w Karwowie i Worowie oraz osadę ze starożytności, kultury łużyckiej i wczesnego średniowiecza w Łobżanach. Studium krajobrazu kulturowego wraz z określeniem warunków ochrony archeologicznej oraz ewidencja stanowisk archeologicznych znajduje się w WUOZ w Szczecinie.

Obecnie, z uwagi na coraz częstsze przypadki nielegalnej eksploracji stanowisk archeologicznych, konieczne jest zaangażowanie władz gminnych uświadamiających mieszkańcom znaczenie dziedzictwa archeologicznego, np. podczas lekcji regionalizmu w szkołach.

4.6. WARTOŚCI NIEMATERIALNE

Ziemia łobeska jest miejscem posiadającym swoisty klimat (*genius loci*), Współtworzą go zarówno istniejące zabytki, jak i historyczne postaci, które żyły tu od średniowiecza po czasy współczesne, o czym autorzy niniejszego Programu opieki... napisali już w zarysie historii, jak i dziedzictwo niematerialne, odczytywalne np. w zachowanych nazwach ulic, nazwach geograficznych, w przekazach, podaniach i legendach.

²² Porównaj 4.1 Zarys historii ziemi łobeskiej (s. 33).

Do elementów dziedzictwa niematerialnego gminy można zaliczyć herb miasta i gminy Łobez, który nawiązuje do bogatej spuścizny historycznej tych ziem. Herb należy ocenić jako poprawny pod względem heraldycznym. Herb przedstawia na żółtym tle postać skaczącego na zielonej murawie czerwonego wilka w złotej koronie. Postać wilka w koronie była heraldycznym znakiem Borków, a jej wizerunek przetrwał na odciskach najstarszych pieczęciach miejskich i rodowych.

Nazwa „Łobez” posiada korzenie starosłowiańskie i wywodzona jest w sposób dwojaki:

- „*laba*” – oznacza wszystko płynące lub zachowujące stan płynny;
- „*loboze*” – oznacza miejsca podmokłe, porośnięte tatarakiem, gęstwina, zaroślami, w języku staropolskim określane „*łabuziem*”.

Obecna nazwa miasta obowiązuje od 19 maja 1946 roku.

Po zakończeniu II wojny światowej i niemal całkowitej wymianie ludności, także na terenie historycznej ziemi łobeskiej, mieliśmy do czynienia ze zjawiskiem przerwanej ciągłości kulturowej. Ludność niemiecka opuściła swoją ojczyznę, osadnicy-repatrianci z różnych terenów dawnej Rzeczypospolitej przybyli na nieznaną ziemię, przynosząc swoje tradycje, dziedzictwo, w tym to niematerialne (zwyczaje, doroczne, obrzędowość rodzinną etc). Nowe otoczenie, typ zabudowy, świątynie, cmentarze, sąsiedzi wszystko to skutkowało swoistym szokiem kulturowym. Do tego dochodziło poczucie tymczasowości na terenach „poniemieckich”, tę przestrzeń należało niejako „oswoić”. Często takim zwornikiem stawał się pierwszy krzyż wiejski, lub kapliczka pełniąca funkcje „małego kościoła” do momentu konsekracji świątyni do obrządku rzymskokatolickiego i przybycia duchownego. Pamiętajmy też o tym, że nie zawsze grupy osadników przybyłych z różnych terenów stanowiły pewne mikrospołeczności. Nie możemy, jako badacze historii, etnografowie, socjolodzy zapominać o kontekście historycznym, traumie wojennej. Dopiero upływ wielu lat, pojawienie się nowych pokoleń pozwoliło na zainteresowanie się dziejami swojej już „małej ojczyzny”, wzbudziło ciekawość badacza, pozwoliło zapoznać się z dziejami wybitnego pomorskiego rodu Borków.

Stąd konieczność wspierania społeczności lokalnych w poznawaniu dziejów własnej wsi, gminy czy Pomorza Zachodniego. Dawanie przykładu poprzez dbałość o pamięć poprzednich pokoleń mieszkańców: uporządkowanie historycznych nekropolii, tworzenie lapidariów, organizowanie spotkań i lokalnych konferencji. Te działania są podejmowane i kultywowane w gminie Łobez (niejednokrotnie we współpracy ze starostwem, stowarzyszeniami, LOT, gminnymi i wojewódzkimi instytucjami kultury, szkołami) m.in. poprzez cykliczne wydarzenia, w tym m.in.:

- Dni Łobza
- „Łobeska Baba Wielkanocna” – wyjątkowe wydarzenie folklorystyczne w skali województwa, ukazujące wielokulturowość, budujące odpowiednie postawy w odniesieniu do tradycji (w tym dziedzictwa kulinarnego), stanowiące doskonały przykład współpracy samorządów i mieszkańców
- „Dożynki Gminne”
- „Łobziuki” – Parasol dla kultury – doroczne działanie kierowane do mieszkańców, propagujące wiedzę o historii, postaciach związanych z ziemią łobeską (m.in. Otto Puchstein, wybitny niemiecki archeolog, współtwórca Muzeum Pergamońskiego), przybliżające tradycyjne rzemiosło.

Są to wartości tworzące „ducha” / klimat miasta i gminy, które są eksponowane poprzez np. (wydawnictwa, programy edukacyjne, wystawy i inne).

Gmina Łobez posiada własną instytucję kultury: Łobeski Dom Kultury i podlegające mu świetlice wiejskie, Miejską Bibliotekę Publiczną, działa tu Amatorski Ruch Artystyczny, Lokalna Organizacja Turystyczna, wszystkie one pełnią niejako rolę reprezentanta i promotora miasta i gminy Łobez.

5. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY ŁOBEZ

5.1. REJESTR ZABYTEKÓW

Jak wyżej wspomniano (rozd. 2) formy ochrony krajobrazu kulturowego i zabytków reguluje art. 7 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (wraz z późn. zmianami). Formą ochrony ustanawianą przez wojewódzkiego konserwatora zabytków jest wpisanie do rejestru zabytków.

Rejestr nie jest zbiorem zamkniętym. Na terenie gminy Łobez występują obiekty o walorach historycznych i architektonicznych, które mogą zostać wpisane do rejestru zabytków.

Wpis do rejestru dokonywany jest w drodze postępowania administracyjnego, przeprowadzonego z urzędu (przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) lub na wniosek właściciela nieruchomości.

Ewentualne skreślenie obiektu dokonywane jest po wnikliwej analizie przez MKiDN.

Zabytki archeologiczne w granicach administracyjnych Gminy Łobez pełną ochroną archeologiczno-konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków archeologicznych (księga „C”), wykluczającą wszelką działalność inwestycyjną objęto:

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Nr stanowiska	Nr wg AZP	Nr rejestru	Data wpisu
1.	Karwowo	grodzisko z wczesnego średniowiecza	1	25-15/4	C-662	1970-11-09
2.	Karwowo	cmentarzysko z wczesnego średniowiecza	2	24-15/3	C-726	1970-08-17
3.	Łobez-Świętoborze	grodzisko w wczesnego średniowiecza	14	26-15/29	C-704	1971-11-28
4.	Łobżany	osada ze starożytności, kultury łużyckiej i wczesnego średniowiecza	1	25-16/26	C-716	1971-12-14
5.	Unimie	grodzisko z wczesnego średniowiecza	1	26-15/122	C-705	1971-11-10
6.	Worowo	cmentarzysko (kurhan)	29	25-16/63	C-706	1971-11-10

Kompletna ewidencja archeologiczna (licząca 331 obiektów/stanowisk) dla gm. Łobez dostępna w WUOZ w Szczecinie, zawiera ją także Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Łobez

Rejestr zabytków nieruchomych gminy Łobez zawiera obejmuje 37 pozycji, w tym 7 kościołów (Bonin, Dobieszewo, Karwowo, Łobez, Wysiedle, Worowo, Zajezierze), 6 dworów i pałaców (Bonin, Karwowo, Klepnica, Rożnowo, Rynowo, Zajezierze), 2 zespoły folwarczne (Bonin, Łobez-Świątoborzec), 1 cmentarz przykościelny (Bonin), 16 parków i 5 innych zabytków architektury i budownictwa.

**Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków
na terenie Gminy Łobez – księga rejestru A**

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	Data wpisu
1.	Belczna	park dworski	A-849	1979-09-26
2.	Bonin	kościół św. Józefa	A-64	2001-04-25
3.	Bonin	cmentarz przykościelny	A-64	2001-04-25
4.	Bonin	dwór	A-110	2002-12-21
5.	Bonin	folwark (zespół)	A-110	2002-12-21
6.	Bonin	park dworski	A-924	1980-12-03
7.	Byszewo	park dworski	A-848	1979-01-26
8.	Dalno	park dworski	A-847	1979-01-26
9.	Dobieszewo	kościół św. Mateusza Ap.	A-237	1957-10-22
10.	Dobieszewo	park dworski	A-846	1979-01-26
11.	Grabowo	park dworski	A-845	1979-01-26
12.	Karwowo	kościół MB Częstochowskiej	A-338	1958-09-12
13.	Karwowo	dwór (ruina)	A-1173	1991-02-18
14.	Karwowo	park dworski	A-999	1982-10-27
15.	Klepnica	pałac	A-1097	1989-05-17
16.	Klepnica	park dworski	A-1170	1990-12-11
17.	Łobez	kościół NSPJ	A-521	1965-12-22
18.	Łobez	zespół budynków stadniny koni (Świątoborzec)	A-213	2005-04-22
19.	Łobez	park przy stadninie koni (Świątoborzec)	A-213	2005-04-22
20.	Łobez	poczta, ul. Rapackiego 12	A-1246	1993-11-30
21.	Łobez	dom, ul. Niepodległości 7	A-1394	1998-12-03
22.	Łobez	zespół dwu willi, ul. Niepodległości 66a-68 /otoczenie/	A-390	2009-04-20
23.	Poradz	wiatrak holenderski	A-876	1979-09-26
24.	Przyborze	park dworski	A-844	1979-01-26
25.	Rożnowo Łobeskie	pałac	A-1257	1994-02-19
26.	Rożnowo Łobeskie	park dworski	A-828	1978-10-02
27.	Rynowo	dwór	A-780	1976-08-24

28.	Rynowo	park dworski	A-829	1978-11-25
29.	Trzeszczyna	park dworski	A-843	1979-01-26
30.	Unimie	park dworski	A-842	1979-01-26
31.	Worowo	kościół Imienia Maryi	A-553	1966-01-17
32.	Wysiedle	kościół św. Trójcy	A-225	1957-02-28
33.	Zachełmie	park dworski	A-841	1979-12-31
34.	Zajezierze	kościół NSPJ /otoczenie/	A-150	2003-12-17
35.	Zajezierze	dwór	A-526	1957-10-22
36.	Zajezierze	park dworski	A-526	1957-10-22
37.	Zajezierze	chałupa z podwórzem nr 19	A-543	2009-12-07

Zabytki ruchome

Do rejestru zabytków ruchomych wpisane są 2 zespoły zabytkowego wyposażenia kościołów w Dobieszewie i Wysiedlu. Z uwagi na wartość i zagrożenie kradzieżą nie podaje się szczegółowego wykazu obiektów.

wykaz zabytków ruchomych dostępny jest w WUOZ Szczecin.

Na obszarze gminy Łobez nie ma obiektów uznanych za Pomnik Historii, nie utworzono parku kulturowego, nie ma również obiektów na liście skarbów dziedzictwa.

5.2. WOJEWÓDZKA EWIDENCJA ZABYTKÓW

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2010 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie, opracował „wykaz zabytków nieruchomości z terenu Gminy Łobez ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków”²³. Zgodnie z w/w wykazem Wojewódzka Ewidencja Zabytków Gminy Łobez zawiera 158 obiektów. Wśród tych obiektów występuje: zabudowa mieszkalna: kamienice, domy wielorodzinne; sporadycznie obiekty użyteczności publicznej, zespoły folwarczne, zabytki techniki, zieleń.

Wykaz ten winien podlegać weryfikacji terenowej *in situ* z uwagi na występujące niezgodności ze stanem faktycznym. Niejednokrotnie część obiektów ujętych w WEZ (a z mocy ustawy o ochronie (...) z 2003 r. muszą być one ujęte w GEZ) już nie istnieje.

Wojewódzka Ewidencja Zabytków nieruchomości - załącznik nr 1

²³ Przekazany w 2010 roku.

6. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI W ŚWIETLE DZIAŁAŃ GMINY ŁOBEZ

(wybór dokumentów)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego – (zmiana Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXII/175/12 Rady Miejskiej w Łobzie z dnia 31 października 2012) zwane dalej „**SUIKZP 2012**”

Opracowanie zawiera zmiany do Studium (...) przyjętego Uchwałą Nr LVIII/375/10 Rady Miejskiej w Łobzie z dnia 19 października 2010 r.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stanowi podstawowy dokument określający politykę gminy na całym jej obszarze i podstawowy element strategii rozwoju w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego. Studium, nie będąc aktem prawa miejscowego, nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydawania decyzji administracyjnych.

Ustalenia studium działają poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, dla których są wiążące.

Ustalenia planów miejscowych nie mogą naruszać ustaleń studium. W sytuacji konieczności uchwalenia planu miejscowego, którego ustalenia są sprzeczne z ustaleniami Studium, należy przeprowadzić zmianę Studium w zakresie niezbędnym, uwzględniającym wpływ planowanego zagospodarowania i zabudowy na teren ich lokalizacji i tereny sąsiednie.

- **Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2010-2014, zwany dalej „GPOnZ 2010-14”²⁴**

(Uchwała Nr LVIII/374/10 Rady Miejskiej w Łobzie z dn. 19.10.2010 r.)

Gmina Łobez wypełniła ustawowy obowiązek uchwalając Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2010-2014. Nie przedstawiono sprawozdań (w cyklu dwuletnim) z realizacji Gminnego Programu Opieki nad zabytkami.

Zaistniała sytuacja wyraźnie wskazuje na konieczność umiejscowienia w strukturze Urzędu Miejskiego w Łobzie stanowiska/komórki odpowiedzialnej za realizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Są to bowiem niejednokrotnie zadania wymagające w sferze prawnej oraz odpowiedniego przygotowania i wiedzy merytorycznej.

Gmina Łobez zleciła w 2017 roku opracowanie GPOnZ na lata 2017-2021 Biuru Dokumentacji Zabytków w Szczecinie²⁵, które opracuje dokument zgodny z wymogami ustawowymi, wskazówkami Podręcznika (...) KOBiDZ i własnym doświadczeniem instytucji.

- **Gminna Ewidencja Zabytków (GEZ)**

Gminna Ewidencja Zabytków prowadzona przez samorząd nie jest prawną formą ochrony zabytków. Jednak ze względu na wymóg uwzględnienia zabytków ujętych w **GEZ** w studiach i planach zagospodarowania przestrzennego, a także na

²⁴ Program opracowany przez E. Wolender w 2010 r.

²⁵ Instytucji kultury samorządu województwa zachodniopomorskiego

fakt, że znajdują się w niej obiekty tworzące zasadniczy krajobraz kulturowy gminy, należy podkreślić jej znaczenie.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 roku, o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw²⁶ wzmacnia znaczenie gminnej ewidencji zabytków w art. 22 ust. 4 otrzymuje brzmienie: „*Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy*”.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (**burmistrza**, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

Nowelizacja (z 18 marca 2010 r.) ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art. 3:

W ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z póź. zm.) w art. 39 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków”.

Gminna Ewidencja Zabytków dla gminy Łobez została opracowana w 2009 r., i liczyła pierwotnie 268. W 2017 roku zgodnie z ankietą przesłaną do Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie jest to 255 obiektów. Skreślenie z ewidencji Gmina Łobez dokonała w uzgodnieniu z WUOZ w Szczecinie, co stanowi prawidłowy model postępowania. Karty ewidencyjne dostępne są w Urzędzie Gminy, a na stronie www. zamieszczony jest wykaz zabytków.

Karty ewidencyjne (gez) zawierają wszystkie niezbędne dane o obiekcie.

Gminna ewidencja jest zbiorem otwartym. Powinna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami. Ponadto winna podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m. in. na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych (np. zmiana bryły budynku, istotna zmiana kompozycji elewacji, likwidacja zabytkowego detalu architektonicznego, otynkowanie ceglanych elewacji itp.), w uzgodnieniu z WUOZ w Szczecinie, co Gmina Łobez realizuje.

²⁶ Niniejszą ustawą zmienia się następujące ustawy: ustawę z dnia 17 czerwca 1960 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji z późniejszymi zmianami, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

7. OCENA STANU ZACHOWANIA I FUNKCJONOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY ŁOBEZ

Analiza stanu zachowania i funkcjonowania w obiegu społecznym poszczególnych elementów dziedzictwa kulturowego gminy Łobez (krajobrazu, zabytków nieruchomych, ruchomych i niematerialnych) pozwala na zestawienie zjawisk pozytywnych i negatywnych oraz wskazanie perspektyw.

7.1. MOCNE STRONY

- Cenne i różnorodne zasoby dziedzictwa kulturowego o walorach lokalnych i ponadlokalnych (w tym miasto Łobez, zabytkowe kościoły w Wysiedlu, Dobieszewie, Karwowie, Worowie, cenne historyczne wyposażenie kościołów – (porównaj charakterystyka dziedzictwa – rozdz. 5).
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2010-2014 dla gm. Łobez.
- Gminna ewidencja zabytków – w formie zbioru kart, dostępna w Urzędzie Miejskim, na stronie www dostępny wykaz; aktualizowana w miarę konieczności w uzgodnieniu z WUOZ w Szczecinie.
- Utrzymanie w dobrym stanie obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej (w tym gmach poczty, siedziba Urzędu Gminy).
- Dofinansowanie remontu obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy.
- Zachowanie obiektów zabytkowych o znaczeniu ponadlokalnym (m.in. zespół budynków stadniny koni Łobez - Świątoborzec, wiatrak holender w Poradzu, kościół p.w. św. Trójcy w Wysiedlu, kościół p.w. Mateusza Apostoła w Dobieszewie wraz z zachowanym historycznym cmentarzem przykościelnym).
- Krajobrazy o walorach przyrodniczych i kulturowych (podstawa do zintegrowania ochrony obszarowej krajobrazu – patrz „SUiKZP 2012” zawierające analizę stanu zachowania krajobrazu kulturowego wraz z zaleceniami do ochrony i kształtowania krajobrazu, obowiązujące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Plany zagospodarowania przestrzennego z ustaleniami do ochrony zabytków.
- Uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych uchwalonych przez Radę Miejską (np. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Łobza i in.).
- Popularyzacja historii i dziedzictwa kulturowego: wydarzenia o zasięgu lokalnym i ponadregionalnym (n. Łobeska Baba Wielkanocna, Łobziuki – parasol dla kultury), wydawniczym, edukacyjnym (programy szkolne), informacja na stronie internetowej Urzędu o zabytkach miasta. Działania skutkujące stosunkowo wysokim poziomem świadomości waloru dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa niematerialnego i potrzeby jego ochrony wśród społeczności łobeskiej; co znacząco wyróżnia Gminę na tle innych jednostek samorządu terytorialnego.
- Kulturotwórcza rola Łobeskiego Domu Kultury (oraz podległych mu świetlic wiejskich).

- Korzystne warunki krajobrazowe i klimatyczne dla rozwoju agroturystyki i rekreacji oraz różnych form aktywnej turystyki.
- Dobrze rozwinięta sieć tras turystycznych – pieszych, rowerowych, konnych, wodnych oraz leśna ścieżka edukacji ekologicznej, uwzględniających również zasoby dziedzictwa kulturowego.
- Przyjęcie w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Łobez oraz Planach odnowy miejscowości, zwiększenia znaczenia usług turystycznych bazujących na walorach przyrodniczych oraz dziedzictwie historycznym - co sprzyja wykorzystaniu zasobów zabytkowych na cele turystyki kulturowej
- Uwzględnienie w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Łobez oraz Planach odnowy miejscowości znaczenia estetyki i ładu przestrzennego a także utrzymania czystości środowiska naturalnego jako istotnych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców
- Przyjęcie w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Łobez oraz planach odnowy miejscowości działań zmierzających do poprawy środowiska kulturowego, w tym rewitalizacji obiektów o znaczeniu kulturalnym, zabytkowych cmentarzy i parków

7.2. SŁABE STRONY

- Brak nadzoru nad realizacją Gminnego Programu nad Zabytkami na lata 2010-2014 dla gminy Łobez; brak sprawozdań/monitoringów w cyklu dwuletnim (obowiązek ustawowy).
- Pogarszający się stan techniczny kamienic i oficyn staromiejskich (wiele wymaga kompleksowych remontów konstrukcji, dachów, elewacji).
- Pogarszający się stan techniczny większości budynków wiejskich, co może skutkować m.in. skreśleniem ich z GEZ, a w konsekwencji fizycznym unicestwieniem.
- Pogarszający się stan historycznej zabudowy zespołów folwarczno-rezydencyjno-parkowych.
- Niewystarczające zabezpieczenie przeciwpożarowe i antywłamaniowe kościołów.
- Zaniedbane częściowo wiejskie cmentarze historyczne.
- Niedostateczne środki finansowe w budżecie gminnym na remonty i konserwację zabytków.
- Zbyt małe zaangażowanie społeczne w opiekę nad zabytkami i niewielkie poparcie władz publicznych dla tego zaangażowania. Konieczność propagowania znaczenia społecznych opiekunów zabytków – współpraca w tym zakresie ze starostwem powiatowym.
- Niski poziom estetyki reklam i witryn na terenie gminy (negatywny wpływ na zabytkowe walory staromiejskich pierzei oraz innych obiektów historycznych i krajobrazu kulturowego).
- Dewaloryzujące modernizacje historycznej zabudowy – wymiana stolarki, niszczenie historycznego detalu, przebudowa elewacji (docieplenia zewnętrzne), stosowanie blachodachówki – skutkujące obniżeniem walorów zabytkowych (szczególnie na obszarach wiejskich).

- Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów wiejskich.
- Niewystarczające wykorzystanie wszystkich możliwych źródeł dofinansowania działań w sferze ochrony i opieki nad materialnym i niematerialnym dziedzictwem kulturowym.
- Brak w strukturach Urzędu Miejskiego w Łobzie stanowiska ds. zabytków, co pozwoliłoby na skuteczniejsze działania na rzecz jego ratowania i odpowiedniego zabezpieczenia zgodnie z GPOnZ

7.3. PERSPEKTYWY

- ✓ Łobez - Gmina eksponująca dobrze utrzymane zabytkowe budowle, z rozwiniętą infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną.
- ✓ Łobeski Dom Kultury, Lokalna Organizacja Turystyczna, Łobeska Fundacja Archeologiczna (...)jako animatorzy działań w sferze promocji dziedzictwa materialnego i niematerialnego, także o zasięgu ponadregionalnym, tworzące zaplecze merytoryczne gminy.
- ✓ „Łobeska Baba Wielkanocna”, „Łobziuki – Parasol dla kultury” jako markowy produkt regionalny i przykład współpracy jst, stowarzyszeń, instytucji kultury.
- ✓ Efektywne pozyskiwanie wsparcia finansowego z różnych źródeł: unijnych, państwowych, regionalnych, gminnych, prywatnych.
- ✓ Zwiększenie środków w budżecie gminnym przeznaczonych na prace remontowo-konserwatorskie obiektów zabytkowych oraz zabytkowych założeń parkowych.
- ✓ Działania edukacyjne i promocyjne gminy Łobez na rzecz wzrostu świadomości konieczności poszanowania zabytków, i prawidłowej opieki nad nimi.
- ✓ Podjęcie współpracy w zakresie upowszechniania wiedzy o zasobach kulturowych, problematyce konserwatorskiej z instytucjami kultury jak np. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie; Narodowy Instytut Dziedzictwa OT w Szczecinie; placówkami muzealnymi etc.
- ✓ Ustanowienie przez samorząd gminny wyróżnienia w konkursie na np. tradycyjne obejście wiejskie, zadbany obiekt małej architektury (np. kapliczki, upamiętnienia).
- ✓ Funkcjonowanie sieci gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych zagrodach, zespołach folwarcznych – wypracowanie sposobu wsparcia właścicieli takich obiektów (nie tylko rejestrowych, także ewidencyjnych).
- ✓ Budowa nowych tras turystycznych w oparciu o środowisko przyrodniczo-kulturowe np. **Kraina Borków** oraz przyrodniczo-kulturowe (porównaj **OKK 12**).
- ✓ Dobry poziom realizacji architektonicznych. Kształtowanie nowego zagospodarowania na zasadzie dobrej kontynuacji.
- ✓ Powstanie zintegrowanego systemu zarządzania i monitoringu zagospodarowania (m.in. na cele turystyczne) środowiska naturalnego i kulturowego.

- ✓ Zagospodarowanie turystyczne dostosowanego do walorów środowiska przyrodniczo-kulturowego, służącego rozwojowi i promocji wybranych obszarów w gminie.
- ✓ Liczne - na dobrym poziomie merytorycznym i edytorskim – wydawnictwa dotyczące historii i jej świadectw na ziemi łobeskiej, w tym opracowania monograficzne.
- ✓ Społeczeństwo świadome historii Pomorza Zachodniego, ziemi łobeskiej a tym samym akceptujące dziedzictwo kulturowe jako własną – swojską - przestrzeń.
- ✓ Sporządzanie Sprawozdań z realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łobez na lata 2017-2021 (w cyklach dwuletnich).

7.4. LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA ŁOBEZ

(Uchwała Nr XXV/215/2013 Rady Miejskiej w Łobzie z dnia 6 lutego 2013 r.)

„Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem o charakterze interdyscyplinarnym. Zasadniczym celem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Łobez (LPR) jest zaplanowanie i wdrożenie działań, których realizacja przyczyni się do usuwania przyczyn degradacji wydzielonego obszaru i stworzy warunki do zrównoważonego rozwoju miasta. Program został stworzony przy współudziale partnerów społeczno - gospodarczych i stanowi istotny wkład w budowę społeczeństwa obywatelskiego.”

W sferze dziedzictwa kulturowego dokument zawiera m.in. strefy ochrony konserwatorskiej, wykazy najważniejszych zabytków oraz pomników, upamiętnień, cmentarzy:

Pomniki w gminie Łobez

- Pomnik Wdzięczności „Byliśmy, Jesteśmy, Będziemy”, zlokalizowany w parku miejskim im. T. Kościuszki, poświęcony żołnierzom poległym w walkach o wyzwolenie Ziemi Łobeskiej
- pomnik w Świętoborcu, poświęcony poległym żołnierzom 43 Pułku Artylerii Lekkiej walczącym z oddziałami niemieckimi przedzierającymi się z okrażeń w tzw. „kotle świdwińskim”
- cmentarz komunalny:
- trzy krzyże: 1) w hołdzie zmarłym i pomordowanym na Syberii, ofiarom stalinizmu; 2) żołnierzom walczącym o Polskę w latach 1939-1945 na wszystkich frontach; 3) pamięci Polek i Polaków deportowanych do prac niewolniczych w III Rzeszy w latach 1939-1945
- zachowały się również groby polskich żołnierzy poległych w marcu 1945 r.
- obelisk upamiętniający niemieckich mieszkańców Łobza
- głaz poświęcony pamięci prof. Otto Puchsteina (1856-1911), urodzonemu i pochowanemu w Łobzie; archeolog Uniwersytetu we Freiburgu i Uniwersytetu Berlińskiego; badacz Pergamonu i Baalbek.

„Ten cmentarz to lekcja historii Polski XX w. Leżą tu zgodnie dawni mieszkańcy, Niemcy oraz Polacy, którzy mieszkają w Łobzie od 60 lat. Na łuku ul. Segala, obok torów znajdował się cmentarz żydowski (kirkut). Wg żydowskiego prawa cmentarz

jest miejscem nieczystym. Na grobach nie kładło się kwiatów, uważano je za symbol życia. W rocznicę śmierci bliskich (jarcajt) oraz przed świętem Rosz Ha-szana na nagrobku (macewa) kładziono kamyki i zapalano świece. W Łobzie kirkut, zdewastowany w czasie wojny, został zlikwidowany w połowie lat pięćdziesiątych”.

Pomniki niemieckie:

- Wzgórze Rolanda - na zboczu doliny za cmentarzem stał dawniej pomnik poświęcony żołnierzom poległym na frontach I wojny światowej. Przedstawiał średniowiecznego rycerza stojącego z pochyloną głową, wspartego na mieczu. Obecnie przetrwały jedynie fragmenty pomnika.
- głaz Jahna - znajduje się obok polany o tej samej nazwie, na której rozpoczynają się ścieżki rowerowe. Głaz ustawiono w 1928 r. dla uczczenia niemieckiego teoretyka i twórcy nowożytnego systemu w gimnastyce. Pomnik był częścią przedwojennego parku sportu i rozrywki.

Obecnie Gmina Łobez przystąpiła do opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Łobez na lata 2017-2023”.

6.4. UCHWAŁA Nr XLVIII/299/09 Rady Miejskiej w Łobzie z dnia 30 grudnia 2009 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na terenie Gminy Miasto Łobez

Gmina Łobez dofinansowuje – w miarę możliwości budżetowych – remonty w obiektach wpisanych do rejestru zabytków.

Dane uzyskane przez BDZ **od Gminy Łobez**

ANKIETA DO JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO SZCZEBŁA GMINNEGO dot. realizacji Programu Opieki nad Zabytkami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2013-2017

WYKAZ DOTACJI PRYZYCNANYCH PRZEZ GMINĘ W 2016 ROKU			
Podmiot otrzymujący dotację	Zakres prac objętych dotacją	Kwota dotacji	Uchwała Rady Gminy
Parafia Rzymskokatolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zajezerzu	Wymiana czterech sztuk okien ścian bocznych w kościele parafialnym w Zajezerzu.	15 000,00	Uchwała Nr XXIII/167/16 Rady Miejskiej w Łobzie z dnia 30 sierpnia 2016 r.
Bożena Van Hoeck	Wykonanie nasadzeń w parku położonym na terenie działki nr 78/1 w Przyborzu.	5 000,00	Uchwała Nr XXIII/168/16 Rady Miejskiej w Łobzie z dnia 30 sierpnia 2016 r.

Dotacje udzielane są na podstawie uchwały Rady Miejskiej w Łobzie, po złożeniu wniosków przez wnioskodawców i ocenie dokonanej przez komisję powołaną przez burmistrza Łobza

8. CELE I ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ŁOBEZ

8.1. CELE PERSPEKTYWICZNE

Przeгляд zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków, przeprowadzone na wstępnym etapie prac nad Programem Opieki nad Zabytkami stanowią podstawę formułowania celów i zadań. Ich realizacja powinna doprowadzić do stworzenia wizerunku **Gminy Łobez** atrakcyjnego dzięki walorom kulturowym na równi z walorami przyrodniczymi, z potencjałem obszarów do rewitalizacji i obiektów do zagospodarowania.

Niżej wskazano cele perspektywiczne, dalekosiężne, służące osiągnięciu finalnych efektów w trzech podstawowych dziedzinach:

- poprawie stanu dziedzictwa kulturowego (**cel 1**),
- funkcjonowaniu zabytków w procesach aktywizacji ekonomicznej i społecznej oraz budowie atrakcyjności i konkurencyjności (**cel 2**),
- społeczeństwa świadomego walorów historycznych krajobrazów i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego (**cel 3**).

Osiągnięcie tych celów wymaga wieloletnich, zintegrowanych działań skutkujących zmianami zarówno w sferze materialnej (dotyczącej stanu i zagospodarowania zabytków), jak i mentalnej (zmiany stosunku do zabytku, dobra uznawanego często za kłopotliwe i niezwykle kosztowne w utrzymaniu).

Określone niżej cele należy traktować jako równorzędne. Poprawa stanu dziedzictwa kulturowego nie będzie możliwa bez powstania świadomej potrzeby jego zachowania oraz działań związanych z użytkowaniem zabytków w sposób odpowiedni dla ich walorów. Suma działań powinna powodować aktywizację społeczną, ekonomiczną i podniesienie atrakcyjności regionu.

Cel perspektywiczny 1 – Utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego.

Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez:

- uwzględnianie problemów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach strategicznych gminy;
- zintegrowanie ochrony krajobrazu kulturowego z ochroną przyrody i równowagi ekologicznej;
- określenie obszarów wartościowych pod względem krajobrazowym (kulturowym i przyrodniczym) i określenie wytycznych do ich zabudowy i zagospodarowania oraz wskazanie najcenniejszych obszarów do zachowania poprzez wyłączenia z lokalizacji inwestycji o negatywnym wpływie na krajobraz (**z uwzględnieniem wytycznych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa**);
- poprawę stanu technicznego zachowania zabytków, poprzez budżet własny miasta oraz pozyskiwane środki zewnętrzne;
- rewitalizację obszarów niedoinwestowanych, wymagających szczególnej opieki (np. zabudowa średniowiecznego układu urbanistycznego Łobza,

dziedzictwo archeologiczne, zieleni komponowana – parki, zespoły folwarczne, cmentarze historyczne);

- budowę zintegrowanego systemu informacji, monitoringu stanu i zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego;
- współpracę czynników społecznych (społeczni opiekunowie zabytków, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje), samorządowych i rządowych w sprawach dotyczących ochrony krajobrazu kulturowego i naturalnego;

Cel perspektywiczny 2 Funkcjonowanie dziedzictwa kulturowego w procesach aktywizacji społecznej i ekonomicznej oraz budowie wizerunku Gminy Łobez

Osiągnięcie tego celu wymaga:

- tworzenia warunków finansowych i organizacyjnych służących zaangażowaniu dziedzictwa kulturowego w aktywizację ekonomiczną i społeczną;
- stworzenia zintegrowanego systemu informacji o finansowaniu ochrony i opieki nad zabytkami, możliwościach pozyskania dotacji ze środków unijnych, państwowych, wojewódzkich, powiatowych, miejskich oraz prawidłowego przygotowania wniosków;
- racjonalnego wykorzystania środków z funduszy unijnych, rządowych, samorządowych, prywatnych na projekty mające za zadanie poprawę kondycji zabytków (konserwację) oraz rewitalizację, aktywizację społeczną i ekonomiczną w oparciu o obiekty i obszary zabytkowe;
- zagospodarowania zabytkowych (**nie tylko wpisanych do rejestru zabytków, ale także ewidencyjnych**) budowli na cele kulturalne, turystyczne i inne przy pomocy funduszy prywatnych, gminnych, państwowych i europejskich;
- budowy i promocji produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe i zabytki;
- budowy profesjonalnego systemu informacji turystycznej, w tym ponadgminnej.

Cel perspektywiczny 3 - budowa świadomych więzi społecznych z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania

Osiągnięcie celu poprzez:

- organizację imprez kulturalnych, konferencji naukowych, popularno-naukowych pogłębiających wiedzę o dziedzictwie kulturowym, kierowanych do różnych środowisk;
- wykreowanie wiodącej imprezy kulturalnej związanej z dziedzictwem kulturowym integrującej różne środowiska (w tym współpraca z miastami partnerskimi, doroczne jarmarki np.);
- wspieranie inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych działających na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach oraz opieki i ochrony nad zabytkami;
- włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów szkolnych, upowszechnianie edukacji nt. historii i dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie zabytków gminy w nauczaniu dziejów urbanistyki, architektury i budownictwa, archeologii (np. lekcje muzealne);
- budowę muzeum miejskiego, wspieranie inicjatyw prywatnych w tym zakresie.

8.2. CELE PERSPEKTYWICZNE - CELE OPERACYJNE - ZADANIA

Propozycje zadań do realizacji w lata 2017- 2021 na mocy uchwały Rady Miejskiej w Łobzie

CEL PERSPEKTYWICZNY 1. UTRZYMANIE I WYEKSPONOWANIE ZACHOWANYCH ZASOBÓW I STRUKTURY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2017-2021 na mocy uchwały Rady Miejskiej
1. Budowa gminnego systemu ochrony i opieki nad zabytkami oraz kształtowania krajobrazu kulturowego	Prowadzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków (sporządzona w 2009, w formie zbioru kart?)	1. Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków
	Realizacja projektów przyjętych w ramach w LPR Gminy Łobez na lata 2017-2023 (w przygotowaniu)	Realizacja LPR Gminy Łobez uchwał NR (...) , w tym remontów zabudowy historycznej gm. Łobez: Stado Ogierów Świętoborzec, Wzgórze Rolanda, parki zabytkowe: Zachełmie, Dobieszewo, Unimie zespół pałacowo-parkowy Rynowo
	Utrzymanie (doskonalenie) poziomu wiedzy o zasadach, formach, metodach opieki nad zabytkami i ochrony zabytków	Udział w szkoleniach związanych z ochroną zabytków i opieką nad nimi (teoria i praktyka)
2. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Monitoring stanu zachowania zabytków w zasobach gminnych (w GEZ) z zastosowaniem komputerowej bazy danych	1. Monitoring stanu zabytków w zasobie (w GEZ) 2. Budowa komputerowej bazy danych w oparciu o istniejący już GEZ
	Promowanie tzw. dobrych praktyk w zakresie ochrony zabytkowego detalu, stolarek historycznych	1. Udostępnienie na stronach www Łobza dokumentacji detalu, stolarek w postaci kart ewidencyjnych opracowanych dla Łobza przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie (podjęcie współpracy z BDZ)

	Opieka nad historycznymi nekropoliami gminy Łobez	Zlecenie prac pielęgnacyjno-porządkowych na terenie cmentarzy historycznych
	dofinansowania przez samorząd gminny remontów zabytków wpisanych do rejestru	
CEL PERSPEKTYWICZNY 2. FUNKCJONOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W PROCESACH AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ I EKONOMICZNEJ		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2016-2020 na mocy uchwały Rady Miejskiej
1. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości	Rozbudowa kulturowych tras turystycznych.	Tworzenie nowych oraz rozbudowa i oznakowanie istniejących już ścieżek i tras turystycznych wykorzystujących warunki środowiska kulturowego np.: Kraina Borków, Szlak zabytkowych kościołów gm. Łobez, Szlak historycznych zespołów folwarcznych i parkowych, stanowisk archeologicznych etc..
	Budowa/rozwój produktu turystycznego.: np. „Łobeska Baba Wielkanocna”, „Łobziuki – parasol dla kultury”	Jako zadanie własne Łobeskiego Domu Kultury (wraz z podległymi świetlicami wiejskimi) oraz we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Łobzie, LOT, stowarzyszeniami, instytucjami kultury spoza gminy. Ustalenie form współpracy i zasad finansowania z budżetu gminy
	Rozbudowa systemu informacji turystycznej	1. Uzupełnienie istniejącego systemu informacji wizualnej - tablice informacyjne dotyczące historii i walorów zabytków (nie tylko rejestrowych) według istniejącego wzoru 2. Przewodniki po zabytkach gm. Łobez (nie tylko rejestrowych), w tym w formie bezpłatnej

	Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji turystycznej i gospodarczej w oparciu o zabytki gm. Łobez	Przygotowanie procedury konkursowej w oparciu o priorytetowe zadania wynikające z Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.
2. Stworzenie warunków finans. i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym	Podniesienie poziomu wiedzy społecznej o możliwościach pozyskania i efektywnego wykorzystania środków krajowych i unijnych.	Prowadzenie informatora , np. na stronie internetowej, dla właścicieli zabytków o możliwościach dofinansowania.
CEL PERSPEKTYWICZNY 3. POWSTANIE ŚWIADOMYCH WIĘZI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM I POTRZEBY JEGO ZACHOWANIA		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2017 - 2021 na mocy uchwały Rady Miejskiej
1. Budowa świadomych więzi lokalnych społeczności z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania	Systematyczna edukacja dzieci i młodzieży	1. Opracowanie gier edukacyjnych i terenowych, których uczestnicy mają do wykonania konkretne zadania, co ułatwi zapoznanie się z historią i zasobami dziedzictwa dzięki zabawie, czyli w sposób najbardziej dla dzieci przystępny 2. Organizacja tzw. lekcji muzealnych, bibliotecznych i konkursów historycznych w tym we współpracy z instytucjami wojewódzkimi (np. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, Narodowy Instytut Dziedzictwa OT Szczecin)
	Popularyzatorskie działania wizualne: organizowanie instytucjach kultury wystaw, pokazów n.t. historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków.	Opracowanie i realizacja rocznych programów wystaw n.t. historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków (ŁDK, Biblioteka Miejska, świetlice wiejskie etc...)

	Promocja znaczenia ziemi Łobeskiej dla nauki o Pomorzu (historii, architektury, sztuki i innych dziedzin)	Przygotowanie cyklu spotkań z osobistościami świata nauki i kultury we współpracy ze środowiskami naukowymi i twórczymi.
2. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Zwiększenie wysokości środków z budżetu gminy przeznaczonych na promocję dziedzictwa kulturowego	Zwiększenie promocji wydarzeń kulturalnych w mediach ponadlokalnych
	Promocja dziedzictwa kulturowego poprzez wydawnictwa (w tym kontynuacja).	1. Publikacja wydawnictw poświęconych zabytkom (nie tylko rejestrowym) np.: - Katalog zabytków gminy Łobez - albumy, opracowania popularno-naukowe, monografie miejscowości 2. Wydawanie serii regionalnych, pocztówek (zabudowa miejska, rezydencjonalna, zieleń komponowana)
	Organizacja dorocznych obchodów Zachodniopomorskich Dni Dziedzictwa na obszarze gminy, lub „mutacji” regionalnej pn. „Łobeskie Dni Dziedzictwa”	Udział w obchodach Zachodniopomorskich Dni Dziedzictwa (lub „Łobeskich Dni Dziedzictwa” na obszarze gminy (sierpień październik - każdego roku); - nawiązanie współpracy z organizatorami ZDD na terenie województwa: BDZ Szczecin)

Programowe cele i zadania podlegają uchwaleniu przez Radę Miejską gm. Łobez

- **Cele perspektywiczne i operacyjne sformułowane wyżej powinny pozostać jako zasady programowe. Zadania mogą być modyfikowane, zależnie od bieżących uwarunkowań.**
- **Z katalogu zadań przedstawionych jako propozycje do realizacji w czteroletniu 2017-2021 Samorząd powinien wytypować te, które zamierza realizować.**
- **Po dwóch latach od uchwalenia Programu Burmistrz składa Radzie sprawozdanie z jego realizacji.**

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja programu odbywać się będzie poprzez wskazane zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Dostępne instrumentarium służące realizacji programu wynika z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działań umocowanych w realiach instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Instrumenty prawne - wynikające z przepisów dotyczących ochrony zabytków, w tym:

- wnioskowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpis do rejestru zabytków obiektów/obszarów z gminnej ewidencji zabytków;
- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustanawiających ochronę i rewaloryzację historycznych obszarów;
- uwzględnianie gminnej ewidencji zabytków i programu opieki nad zabytkami Gminy Łobez w zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Instrumenty finansowe - dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne, programy uwzględniające finansowanie z funduszy europejskich, państwowych, samorządu województwa, powiatu, gminy, miasta.

Instrumenty koordynacji - uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, miasta planie rozwoju lokalnego, programach rozwoju infrastruktury, programie ochrony środowiska przyrodniczego. Współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Instrumenty kontrolne - monitoring (we współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków i powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego) stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Instrumenty społeczne - edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego, profesjonalna informacja, współdziałanie z organizacjami społecznymi. Budowa produktu turystycznego w oparciu o zabytki, tradycyjne techniki budowlane. Finansowanie działań (np. remontowych, promocyjnych) przy zabytkach.

10. KRYTERIA OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków burmistrz/prezydent zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia go Radzie Miejskiej. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena stopnia realizacji gminnego programu uwzględniająca:

- wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami,
- efektywność ich wykonania.

Za kryteria oceny realizacji programu opieki mogą służyć np.:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów;
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom;
- liczba powołanych parków kulturowych;
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych;
- liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego);
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy;
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych etc.;
- liczba opracowanych/wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników etc.);
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej;
- ilość szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ochrona zabytków i opieka nad nimi jest ustawowym obowiązkiem państwa, samorządów i właścicieli zabytków. Tak więc do finansowania działań na rzecz utrzymania dziedzictwa kulturowego są zobowiązani wszyscy wymienieni.

Poniżej przedstawiono przykładowe źródła pozyskania środków zewnętrznych i możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy z uwzględnieniem środków publicznych.

Finanse publiczne - budżet państwa i budżety samorządów terytorialnych

Dotacje na ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane, oraz popularyzację zabytków przeznaczane z budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych, mogą być udzielane przez:

- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz innych ministrów
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa w dyspozycji wojewody)
- Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego (UMWZ)
- Radę Powiatu
- Radę Gminy

Budżet Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze i osoby fizyczne.

Rokrocznie MKiDN ogłasza programy, z których do zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami na terenie Gminy Łobez można zaliczyć działania w ramach:

- Rozwój infrastruktury kultury
- Edukacja kulturalna i diagnoza kultury
- Dziedzictwo kulturowe - priorytety:
 - Priorytet "Ochrona zabytków"
 - Priorytet " Wspieranie działań muzealnych"
 - Priorytet „Kultura ludowa”
 - „Ochrona zabytków archeologicznych”
- Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Dotacje na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są na podstawie ustaw (o ochronie zabytków.., o finansach publicznych..) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. dotacje na prace konserwatorskie i roboty budowlane...).

Zapisy aktów prawnych określają precyzyjnie katalog prac, które mogą być dofinansowane poprzez udzielenie dotacji celowej - są to prace zmierzające do zabezpieczania, zachowania i utrwalania historycznej substancji zabytku. Ze środków budżetowych nie jest możliwe dofinansowanie prac nie dotyczących substancji zabytkowej i zabezpieczenia funkcjonowania obiektu

Dofinansowanie można uzyskać jedynie na zabytki wpisane do rejestru.

Zasadą ustawową udzielanych dotacji budżetowych jest współfinansowanie prac - dotacja z jednego źródła może być udzielana do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac.

Fundusz Kościelny

Na prace konserwatorskie i budowlane przy budowach sakralnych dodatkowym wsparciem finansowym mogą być środki pochodzące z budżetu państwa zgromadzone w Funduszu Kościelnym, usytuowanym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Katalog prac objętych dofinansowaniem ograniczony jest do podstawowych prac budowlanych zabezpieczających, nie uwzględnia otoczenia, wystroju wnętrza, zabytków ruchomych będących wyposażeniem świątyni, jednak nie zawiera ograniczenia przedmiotowego: dotyczy wszystkich obiektów sakralnych, także tych, znajdujących się w ewidencji konserwatorskiej. www.mswia.gov.pl

Budżet Województwa Zachodniopomorskiego

Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego od 2007 roku wspiera właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków ustalając zasady realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami pn. „Dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego”.

Na podstawie uchwały NR III/39/15 z dnia 27 stycznia 2015 roku wprowadzono zmiany w dotychczasowym regulaminie. W 2017 roku Urząd Marszałkowski przeznaczył na remonty zabytków 1,15 mln złotych.

Uchwała określiła, iż z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace przy zabytku posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe oraz znajdującym się w złym stanie technicznym, znaczenie posiada także kontynuacja prac. Dotacje udzielane są m.in.: na prace remontowo- konserwatorsko-budowlane, zakup materiałów, dokumentacje. Zasady udzielania dotacji, zawarte w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, terminy składania wniosków oraz warunki ubiegania się o środki, określone są w ogłoszeniach o konkursach i przyjętym regulaminie (ogłaszane na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego: www.bip.wzp.pl)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Szczegółowy opis priorytetowych na lata 2014 - 2020 (www.bip.wzp.pl) dostarcza informacji dotyczących planowanych źródeł finansowania na zabytki i dziedzictwo kulturowe²⁷.

IV Priorytet: Naturalne otoczenie człowieka

Działanie: Dziedzictwo kulturowe

Realizacja prac konserwatorskich i restauratorskich, które przez zachowanie historycznej substancji zabytkowej przyczynia się do dostosowania obiektów do celów użytkowych oraz do ich udostępnienia mieszkańcom regionu i turystom. Działanie nakierowane jest na ochronę rodzimego dziedzictwa Pomorza Zachodniego, mającego wysoką wartość historyczną i kulturową, służyć ma zwiększeniu potencjału turystycznego regionu, zwiększeniu miejsc pracy.

Wspierane projekty z zakresu prac konserwatorskich i restauratorskich muszą stanowić element szerszej grupy – zespołu, w których poszczególne elementy łączy idea ochrony i popularyzacji rodzimego dziedzictwa kulturowego Pomorza Zachodniego.

Uprawnienie beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz podmioty podległe jst;
- instytucje kultury
- organizacje pozarządowe
- kościoły i inne związki wyznaniowe
- przedsiębiorcy
- jednostki sektora finansów publicznych

Punkty informacyjne Funduszy Europejskich

Główny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Szczecinie
UMWZ ul. Kuśnierska 12 B, 70-536 Szczecin; gpi@wzp.pl

Budżet Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa w dyspozycji wojewody)

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są – podobnie jak dotacje Ministra Kultury - na podstawie ustaw (*o ochronie zabytków.., o finansach publicznych..*) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. *dotacje na prace konserwatorskie i roboty budowlane...*).

Katalog prac, na jakie można otrzymać dotację, obejmuje nakłady konieczne m.in. na sporządzanie ekspertyz, badań, programu konserwatorskiego, projektów budowlanych, zabezpieczanie obiektu, odnowienie i odtworzenie okładzin, tynków, okien, drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, zakup materiałów budowlanych, wyeksponowanie oryginalnych elementów parku, wykonanie instalacji przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej i odgromowej.

²⁷ Do listopada 2015 roku nie były jeszcze upublicznione szczegółowe regulaminy i nabory w konkursach.

Zadania publiczne

Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami i upowszechnienie wiedzy o zabytkach województwa zachodniopomorskiego realizowane jest przez WKZ, zgodnie z ustawą o *działalności pożytku publicznego i wolontariacie* oraz na podst. *ustawy o ochronie zabytków*. Corocznie ogłaszany jest otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty wymienione w ustawie. Zadania publiczne mogą być realizowane w różnych formach, w szczególności poprzez:

- organizowanie festiwali, przeglądów, konkursów, konferencji, seminariów, szkoleń, spotkań, plenerów, warsztatów, kursów, wystaw i innych imprez;
- wydanie niskonakładowych, niekomercyjnych publikacji, periodyków, książek - także z wykorzystaniem innych technik zapisu niż druk, katalogów, druków ulotnych;
- prowadzenie badań naukowych, prac studialnych, opracowanie ekspertyz technicznych;
- innych działań związanych z popularyzacją dziedzictwa kulturowego, jak np. oznakowanie szlaków turystycznych.

Dotacje z budżetu ZWKZ realizowane są w cyklu danego roku budżetowego, adekwatnie do wielkości przyznanych środków finansowych. ZWKZ corocznie ogłasza nabór wniosków w dwóch terminach: do końca lutego dla wniosków na prace planowane do wykonania w danym roku oraz do 30 czerwca na realizację refundacji poniesionych wcześniej (do 3 lat przed złożeniem wniosku) nakładów www.wkz.szczecin.pl

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

W szczególnych projektach, możliwie jest pozyskanie środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na prace związane z ochroną krajobrazu, utrzymaniem i rewaloryzacją zabytkowych założeń zieleni (np. parków, cmentarzy), a także zabytkowych obiektów budowlanych powiązanych z zielenią. Dotyczy to inwestycji powiązanych np. z edukacją ekologiczną (ścieżki edukacyjno-przyrodnicze) czy ośrodkami dydaktyczno-naukowymi. Wśród kryteriów przyznawania środków nie ma ograniczenia dotyczącego wpisu obiektu czy zespołu do rejestru zabytków.

Budżety samorządów lokalnych – Gmina Łobez

Działając na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawie o samorządzie gminnym, organy stanowiące samorządów lokalnych mają prawo udzielania dotacji na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na swoim terenie. Zasady udzielania w/w dotacji, są określane w podjętych przez rady uchwałach, tworzących prawo lokalne.

mina Łobez wspiera finansowo remonty i prace (określone Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) obiektów zabytkowych (wpisanych do rejestru zabytków) na swoim terenie.

Załącznik 1.

Wykaz zabytków nieruchomych z terenu miasta i gminy Łobez ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków

miejsowość	adres	obiekt	nazwa własna	uwagi
Bełczna		cmentarz komunalny		II
Bełczna		kościół	św. Piotra i Pawła Ap.	
Bełczna		gorzelnia (20) w zespole folwarcznym		
Bełczna		zespół folwarczny		
Bełczna		cmentarz przykościelny		I
Bełczna	dz. nr 172	pałac		
Bonin		cmentarz		I
Bonin		cmentarz		II
Budziszcze		cmentarz		
Byszewo		cmentarz		
Byszewo		zespół folwarczny		
Dalno		obora (4) w zespole folwarcznym		
Dalno		zespół folwarczny		
Dalno	dz.7/17	dwór		
Dobieszewo		cmentarz przykościelny		
Dobieszewo		zespół folwarczny		
Dobieszewo		dom rządcy (5) w zespole folwarcznym		
Dobieszewo		magazyn zbożowy (12) w zespole folwarcznym		
Dobieszewo		wiąta na maszyny,skład (17) w zespole folwarcznym		
Dobieszewo		obora (21) w zespole folwarcznym		nie istnieje
Filipsztajn		zespół folwarczny		
Grabowo		dwór		
Grabowo		kościół	Podwyższenia Krzyża Świętego	
Grabowo		zespół folwarczny		
Grabowo		cmentarz wojenny		II
Grabowo		cmentarz		I
Karwowo		gorzelnia (12) w zespole folwarcznym		
Karwowo		budynek inwentarski (10) w zespole folwarcznym		
Karwowo		dzwonnica		
Karwowo		stajnia (9) w zespole folwarcznym		
Karwowo		zespół folwarczny		
Karwowo		budynek mieszkalno- magazynowy (5) w zespole folwarcznym		

miejsowość	adres	obiekt	nazwa własna	uwagi
Karwowo		chlew (8) w zespole folwarcznym		
Karwowo		obora (14) w zespole folwarcznym		
Karwowo		cmentarz przykościelny		II
Karwowo		cmentarz komunalny		I
Klępnica		zespół folwarczny		
Klępnica		cmentarz		I
Klępnica		cmentarz komunalny		II
Krystynowo		zespół folwarczny		relikt
Łobez	ul. Świętoborzec 1 dz. 396/299	hotel		
Łobez	ul. Bema 27	budynek mieszkalny		
Łobez	Kraszewskiego 38 ul.	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Rapackiego 11	młyn przemysłowy (1) w zespole młyńskim		
Łobez	stacja kolejowa PKP	kolejowa wodociągowa wieża ciśnień		
Łobez	ul. Kilińskiego 5	budynek mieszkalny		
Łobez		zespół folwarczny		relikt
Łobez	ul. Rapackiego	poczta		
Łobez	ul. Sienkiewicza 4	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Bema 15	dwór		
Łobez	ul. Niepodległości 13	budynek urzędu miasta		
Łobez	ul. Browarna	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Wojska Polskiego, dz. 1717/5	pomnik niemieckich żołnierzy poległych w I wojnie światowej		
Łobez		cmentarz przykościelny		III
Łobez		cmentarz komunalny		II
Łobez		cmentarz		I
Łobez	ul. Słowackiego	kaplica cmentarna		
Łobez	ul. Spokojna 2	budynek mieszkalny (dwór)		
Łobez	ul. Niepodległości 70	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Obrońców Stalingradu 15	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Wojska Polskiego, dz. nr 1716	cmentarz, kaplica cmentarna		
Łobez	ul. Niepodległości 23	rzeźnia		
Łobez	ul. Kraszewskiego 32	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Niepodległości 74	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Niepodległości 46-48	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Niepodległości 44	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Obrońców Stalingradu 17	budynek mieszkalny		
Łobez	ul. Niepodległości 17	areszt		
Łobez	ul. Niepodległości 31	budynek mieszkalny		
Łobzany		pałac		

miejsowość	adres	obiekt	nazwa własna	uwagi
Łobżany		zespół folwarczny		
Meszne		zespół folwarczny		
Niegrzebia	dz. nr 46	dwór z parkiem		
Niegrzebia		zespół folwarczny		
Poradz		cmentarz		
Poradz	Poradz nr 17	chałupa		
Poradz		park dworski		
Poradz		zespół folwarczny		
Prusinowo	Prusinowo nr 21	hydrozespół nr 1		
Prusinowo	Prusinowo nr 23	budynek mieszkalny		
Prusinowo	Prusinowo nr 5	szkoła ob. świetlica, sklep		
Prusinowo	Prusinowo nr 21	elektrownia wodna		
Prusinowo		cmentarz		
Prusinowo	Prusinowo nr 2	budynek mieszkalny		
Przyborze	dz. nr 78/1	owczarnia ob. budynek mieszkalno- gospodarczy		
Przyborze		cmentarz		
Przyborze		zespół folwarczny		
Przyborze		stajnia, obora (8) w zespole folwarcznym		
Przyborze		stodoła (1) w zespole folwarcznym		
Rożnowo Łobeskie		cmentarz		I
Rożnowo Łobeskie		cmentarz		II
Rożnowo Łobeskie	Rożnowo Łobeskie nr 5	budynek mieszkalny		
Rożnowo Łobeskie		zespół folwarczny		
Rożnowo Łobeskie	Rożnowo Łobeskie nr 3	chałupa		
Rożnowo Łobeskie	Rożnowo Łobeskie nr 6	stodoła z częścią inwentarską		
Rynowo		stajnia (26) w zespole folwarcznym		
Rynowo		magazyn (18) w zespole folwarcznym		
Rynowo		gorzelnia (7) w zespole folwarcznym		
Rynowo		zespół folwarczny		
Rynowo		cmentarz wojskowy		II, żołnierzy radzieckich
Rynowo		cmentarz przykościelny		III
Rynowo		obora (19) w zespole folwarcznym		
Rynowo		cmentarz		I
Suliszewice		cmentarz		I
Suliszewice		cmentarz rodowy		II
Suliszewice		cmentarz		III

miejsowość	adres	obiekt	nazwa własna	uwagi
Suliszewice		park dworski		
Suliszewice	Suliszewice nr 2	stodoła		
Suliszewice		cmentarz		IV
Suliszewice		zespół folwarczny		
Suliszewice	Suliszewice nr 9	chałupa		
Suliszewice	Suliszewice nr 3	chałupa		
Suliszewice		stodoła (10) w zespole folwarcznym		
Suliszewice	Suliszewice nr 2	chałupa		
Suliszewice		stodoła (15) w zespole folwarcznym		
Tarnowo		cmentarz		I
Tarnowo	Tarnowo nr 10	budynek mieszkalny		
Tarnowo		młyn wodny (1) w zespole młyńskim		
Tarnowo		cmentarz		II
Trzeszczyzna		zespół folwarczny		
Trzeszczyzna	Trzeszczyzna nr 3	budynek mieszkalny		
Unimie	Unimie nr 7	dwór		
Unimie		zespół folwarczny		
Unimie		cmentarz przykościelny		II
Unimie		park dworski		
Unimie		cmentarz		I
Worowo	Worowo nr 8	budynek mieszkalny		
Worowo	Worowo nr 32	budynek mieszkalny		
Worowo	dz. nr 211/11	budynek stacji kolejowej		
Worowo		zespół folwarczny		
Worowo	linia kolejowa Gdańsk-Stargard Szczeciński km.268,147 nad rz.Regą	most kolejowy		
Worowo		cmentarz przykościelny		I
Worowo		cmentarz komunalny		II
Wysiedle		zagroda młyńska		relikt
Wysiedle		zespół folwarczny		
Wysiedle	Wysiedle nr 1	budynek mieszkalny		
Wysiedle		cmentarz		III
Wysiedle		cmentarz rodowy		II
Wysiedle		cmentarz przykościelny		I
Wysiedle	Wysiedle nr 6	szkoła ob. budynek mieszkalny		
Wysiedle		park dworski		
Wysiedle	Wysiedle nr 14	budynek mieszkalny		
Zachełmie		zespół folwarczny		
Zagórzyce		park dworski		
Zagórzyce	Zagórzyce nr 5	budynek mieszkalny		
Zagórzyce	Zagórzyce nr 21	budynek mieszkalny		

miejsowość	adres	obiekt	nazwa własna	uwagi
Zagórzycy		gorzelnia (1) w zespole gorzelni		
Zagórzycy		kościół	św. Marcina Bpa	
Zagórzycy		cmentarz przykościelny		I
Zagórzycy		cmentarz komunalny		II
Zagórzycy	Zagórzycy nr 19	budynek mieszkalny		
Zajezerze		cmentarz komunalny		III
Zajezerze		cmentarz przykościelny		I
Zajezerze	Zajezerze nr 4	budynek mieszkalny		
Zajezerze	Zajezerze nr 10	stodoła		
Zajezerze		cmentarz rodowy		II
Zajezerze		zespół folwarczny		
Zajezerze	Zajezerze nr 10	chałupa		

Uzasadnienie

Zgodnie z zapisami art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.) na burmistrzu spoczywa obowiązek sporządzenia na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami. Powyższy program ma na celu w szczególności włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.

Uzasadnienie z upoważnienia Burmistrza Łobza podpisał Krzysztof Czerwiński Zastępca Burmistrza.